

vita, quæ ante est, seipso ædificando dedicant: **A** electi vero ædificationis suæ dedicationem in fine temporis, id est in septimo expectant.

Ecce venit Dominus. (BEDA.) Vera sententia quod Dominus arguet impios, et de operibus, etc., usque ad licet enim etiam de apocryphis testimonium veritatis sumere.

VERS. 16. — *Illi sunt.* Si fratribus aliquid boni contigit, murmurant et conqueruntur, quasi sua felicitas in illorum prosperitate minuat. Avari enim (quibus nihil sufficit) etiam ab aliis invident.

VERS. 19. — *Spiritum non habentes.* Quia Spiritum sanctum (quo congregatur Ecclesia spiritualis efficitur) non habent, ideo animales, inscii, non providentes, ideo defluunt, quia coagulum charitatis non habent.

VERS. 20. — *Superædificantes vosmetipsos,* etc. *Ædificantes* vos ipsos in bonis operibus super fundamentum fidei, ut lapides vivi ponamini in domo Dei. *In Spiritu sancto orantes.* Ut de vestris viribus non præsumatis, sed divinæ tuitionis adiutorio speretis, non per vos salvari putantes, sed adventum Spiritus sancti in vos petite, quo inspirati ardentius oretis ne cum his qui Spiritum non habent, ab Ecclesia segregemini.

VERS. 25. — *Illos vero salvate.* Eos qui non sunt damnati apud Deum, sed etiam prope cadunt in ignem, docete ut seipso liberent.

In timore. (BEDA.) Hoc ad priora illa omnia adjungendum est. Nam, etc., usque ad ne forte plus justo vel severus existat, vel pius.

Odientes eam. Non corpus nostrum odisse debemus, sed maculatum esse, ut immaculatum reddamus, ut de carnali spirituale efficiatur. Quod non nostri arbitrii potestate, sed Dei gratia perficiendum est.

VERS. 21. — *In exultatione.* Quos superius monebat in timore Deo servire, dicit constituendos in exultatione, quia quanto magis trepidi de actibus in præsentem fuerimus, tanto amplius in futuro de **B** percepta mercede letabimur.

VERS. 25. — *Gloria et magnificentia.* Si habetis gloriam puræ fidei et conscientia: et magnificentiam in operatione, et imperium super infirmitatem, vel super demones, et potestatem resistendi vitis vel tortoribus, Deo, non autem vobis imputare, qui ante tempora, in præsentem, et post omnia tempora, est gloriosus in essentia, magnificus in operibus, imperans tam volentibus quam nolentibus, et potens cui nihil resistit.

APOCALYPSIS B. JOANNIS.

PROLOGUS HIERONYMI.

Joannes apostolus et evangelista, a Christo electus atque dilectus, in tanto amore dilectionis uberior habitus est, ut in cœna super pectus ejus recumberet, et ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset, ut quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciverat, ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cum propter verbum Dei et testimonium Jesu Christi in Pathmos insulam sortiretur exsilium, illic ab eodem Apocalypsis præstensa describitur, ut sicut in principio canonis, id est libri Geneseos, incorruptibile principium prænotatur, ita etiam incorruptibilis finis per virginem in Apocalypsi redderetur, dicens: Ego sum Alpha et Omega, initium et finis. Hic est **D** Joannes, qui sciens supervenisse sibi diem egressionis de corpore, convocatis in Epheso discipulis, descendit in defossum sepulturæ suæ locum, orationeque completa, reddidit spiritum tam a dolore mortis factus extraneus, quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cujus tamen Scripturæ dispositio, vel libri ordinatio, ideo a vobis per singula non exponitur, ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur et quærentibus laboris fructus, et Deo magisterii doctrina servetur.

ARGUMENTUM.

Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi, et pro merito voluminis laus

C omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — *Apocalypsis Jesu Christi.* Præparat auditores, redditque eos benevolos et attentos, sicut et ibi: *Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia. Quam dedit.* Secundum humanitatem Christus accipit eam a Patre et Verbo sibi conjuncto hypostaticè, et a Spiritu sancto. *Quæ oportet fieri.* Quasi dicat: Inevitabile est quin fiant, et utile est ut fiant. Oportet ut servi patiantur tribulationes cito. *Cito.* Dicit cito, ut seipso parent, ne sit grave pati. Cito finiendi sunt labores, et præmia danda. Brevis labor, festinata gloria.

VERS. 2. — *Qui testimonium perhibuit.* Qui testatur esse vera verba ipsius Christi habita tam de Verbo, id est Divinitate, quam de humanitate Jesu Christi. *Verbo Dei.* Filius vocatur Verbum Dei, quia per eum manifestatus est in mundo Pater. *In his quæ vidit.* In his quæ corporaliter vidit, ut passum et mortuum, sola mente, ut fuisse cum Patre ante omnia.

VERS. 3. — *Beatus.* Christus dedit hæc mihi, beatus autem quia me acceperit. *Beatus,* quia hæc Apocalypsis est Jesu Christi, etc. *Qui legit.* Id est, narrat aliis quæ audivit: quia plures ab uno legente possunt audire; vel, *audient,* et in hoc notat auditores, quia plures. Illi soli beati qui audiunt ut mente recondant; et mente recondunt, ut opere compleant; et opere implent, ut vitam æternam

possideant. *Servat ea.* Non enim auditores legis, sed factores justi sunt. Servat ea, qui fidem Christi et Ecclesie non violat, et timet minata, et quaerit promissa. Vere beatus est iste, quia nec longa mora laboris, et praemia vicina.

VERS. 4. — *Septem ecclesiis.* Principaliter illis scribit ecclesiis Asiae, quibus magister erat constitutus, et per simile aliis. Deus dedit Christo, Christus Joanni, Joannes autem ecclesiis, vel per septem, universae Ecclesiae. Quia septem universitatem significant, vel quia septiformi spiritu illustrantur. In Asia. Asia est elatio, Ecclesia ergo nunc est in elatione virtutum, vel olim vitiorum. Asia ista non est magna illa tertia pars mundi, sed quaedam provincia ubi erant septem civitates, et septem ecclesiae cum septem episcopis. *Gratia vobis.* Praeparat auditores in salutatione, et reddit eos benevolos et attentos, sicut et in prologo. *Qui est et qui erat.* Aeternaliter. Quamvis autem sit natus ex tempore, jam immutabilis est per humanitatem qui olim fuerat corruptibilis. Tatis venturus est, etiamsi mundo non apparet talis. *Et a septem spiritibus, qui in conspectu.* Spiritus. Idem sonat quod claritas. Unde attribuitur Spiritui remissio peccatorum, et alia dona quae sunt dona totius Trinitatis, ut intelligamus Trinitatem ex sola dilectione operari. Personam Patris tacet, quia de Deo Creatore nemo mala intellexerat, ponit personam Filii et Spiritus sancti de quibus omnes nascuntur in ecclesiis haereses. *Throni.* Throni Dei sunt angeli ejus et sancti homines in quibus nunc sedet Deus et judicat, ne in futuro judicet.

VERS. 5. — *Testis fidelis.* Dicit hoc propter desperantes de morte Christi ut illi qui dixerunt: *Nos putabamus quod ipse esset redempturus Israel* (Luc. xxiv): *Primogenitus mortuorum.* Quasi dicat: Vos non terreat, quia surrexit, et est impassibilis. Vel est primus mortificantium se, quia peccatum non fecit. *Princeps regum terrae.* Princeps terrenarum potestatum, potens eas remove, et ad utilitatem suorum vel sanctorum permittens impios servire.

VERS. 6. — *Et fecit nos Deo nostro regnum.* Id est potentes vitis resistere, et sacerdotes, id est pro nobis et pro fratribus nosmetipsos Deo offerentes.

VERS. 7. — *Ecce venit, etc.* Et vere debetis eum glorificare, quia ipse est qui venturus est ad remunerandum. *Cum nubibus,* id est cum sanctis: quia nubes fuerunt compluendo aliis doctrinam, et miracula faciendo; vel, sicut in nube ascendit, ita in nube veniet, per quam Dei clementiam intelligimus, qua bonis est refrigerium et illuminatio, malis vero terror et excaecatio. Quod et significatum est per nubem qua educti sunt filii Israel de Aegypto.

Et videbit eum. Alia translatio habet: *Videbit omnis terra talem.* Quasi dicat: Talem videbunt qualem impii venturum esse non credebant. *Omnis oculus.* Boni ut laetentur, mali ut confundantur; videbunt. *Plangent.* Seu collident super eum impotentes ejus imperio resistere, ad similitudinem lapi-

dis et fictitium. Vel *plangent se,* id est dolebunt respicientes eos qui fundati sunt super eum, quia non tantum dolebunt de ipso tormento, quam quod repellentur a tali consortio.

VERS. 8. — *Ego sum.* Vere veniet, quia ipse promittit se venturum. Vel praemissa salutatione reddit attentos, quasi dicat: Ne a me hoc dictum, sed ab ipso Christo credatis. *Alpha, principium.* Ante quem nullus, vel e quo omnia caeperunt. *Omega, finis.* Post quem nullus, vel in quo omnia terminabuntur.

VERS. 9. — *Ego Joannes.* Finita salutatione, progreditur ad narrationem, imponendo quatuor, personam, locum, causam ipsius loci, tempus, quae valent ad commendationem ipsius revelationis. *Ego Joannes.* Quasi dicat: Scio quia tribulamini, sed exemplo Christi patienter sufferatis, ut sitis participes regni ipsius. *Frater vester, etc., in Christo.* In fidei unitate, et propter illam fidem tribulatus fui, sicut et alii, per quod ad regnum pervenire patienter sustinui, habendo Christum in omnibus exemplum. *Pathmos.* Id est fretum, scilicet tribulatio, in qua magis caelestia a fidelibus aperiuntur. Ecclesia comparatur insula, quia sicut insula marinis procellis illiditur, ita Ecclesia persecutionibus marinarum, id est mundanorum, affligitur. *Propter verbum Dei.* Id est, propter testimonium divinitati et humanitati exhibitum.

VERS. 10. — *In Dominica die.* Solet rerum qualitas ex tempore notari, ut Abraham in fervorem fidei, angelum in meridie vidit; Loth in perditionem Sodomae vespere; Adam post meridiem audivit vocem Domini; Salomon, non reservaturus, sapientiam nocte suscepit. *Audivi post me vocem.* Post se audivit, quia dum de praesentibus eductus in anteriora verae contemplationis se extenderet, etiam alios respicere admonitus est; vel: post se audit, quia a lege et prophetis predictam est hoc, id enim intelligit.

VERS. 11. — *Quod vides, scribe.* Communis admonitio fit Joanni, quae monuit communiter mittere ecclesiae Asiae, per quas intelligendae sunt omnes aliae Ecclesiae. Haec communis admonitio fit usque ibi: *Et Angelo Ephesi,* etc. Sive simul et uno intuitu, sive per tempora diversa hanc visionem vidit Joannes, angelus utrumlibet ei conferre potuit. *Epheso.* Ephesas voluntas mea interpretatur, vel lapsus profundus, vel consilium.

VERS. 12. — *Et conversus sum.* Et quia audivi vocem, conversus sum, etc. *Septem candelabra.* Id est septem ecclesias ardentes et illuminatas sapientia divini Verbi. *Aurea.* Sicut aurum per ignem probatum, percussionebus extensum candelabrum efficitur, sic Ecclesia tribulationibus purgata, tentationum ictibus in longanimitatem extensa consummatur, et haec si habeat vocem in ore, et non in opere, candelabrum quidem est, sed non aureum.

VERS. 13. — *Similem Filio hominis.* Id est angelum in persona Christi, qui jam non dicitur Filius hominis, sed similis, quia jam non moritur. Vel

Filio hominis similis, quia non cum peccato, sed in similitudine carnis peccati, apparuit Christus, in quo sunt omnia necessaria ad regimen Ecclesiae. *Pondere*. Id est sacerdotali veste, id est carne in qua se obtulit, et quotidie offert, repræsentans se Deo Patri. Vel, poderis est Ecclesia, qua vestitur Deus ut tunica, quæ dicitur talaris, quia usque ad finem mundi duratura est Ecclesia. *Præcinctum ad mamillas*. Daniel cinctum renes vidit in Veteri Testamento, quia ibi carnalia constringuntur; hic legimus præcinctum ad mamillas, quia in Novo Testamento, etiam cogitationes judicantur.

VERS. 14. — *Capilli erant candidi*. Id est sancti extenuati, et adhærentes ipsi capiti. Vel cogitationes ejus. *Tanquam lana*. Sicut lana alba apta est ad quoscunque colores accipiendos, sic sancti ad tribulationes sufferendas. *Nix*. Nix candor est immortalitatis, quia candidior omni creatura. *Oculi*. Id est dona Spiritus sancti: hæc sunt Christi velut habentis et dantis, sicut Ecclesiae accipientis; hæc illuminant et faciunt ardere. Vel oculi sunt ipsi spirituales in Ecclesia, vel divina præcepta.

VERS. 15. — *Et pedes*. Id est ultimi fideles, qui multis concussionibus non retinebunt priorem naturam, sicut aurichalcum, quod sæpe incenditur, et meliorem accipit colorem. *In camino ardenti*. In alia translatione habetur: aurichalco Libani, per quod ostenditur quod in illa regione ubi Dominus crucifixus est, maxime illa tribulatio est valitura. *Et vox illius tanquam vox aquarum multarum*. Id est, prædicatio ejus obtinet vim aquæ, quia mundat. Vel, quia hanc vocem receperunt jam multi populi (qui comparantur aquæ propter fluxum) tanto magis vos constare debetis. Vel vox datrix multarum aquarum, id est gratiarum, unde mox sequitur:

VERS. 16. — *Stellas*. Stellæ sunt episcopi, qui debent aliis lucere verbo et exemplo vitæ, qui etsi peccaverint, stellæ vocantur, secundum quod instituti sunt: quos habet in dextera, id est in potioribus donis, quæ per dexteram significantur. *Et ex ore*. Id est Dei inspiratione exivit prædicatio, quæ utrumque secat, in Veteri quidem Testamento carnalia opera, in Novo autem concupiscentias; unde de hoc gladio, qui est verbum Dei, scriptum est: *Non enim vos cæcis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Sicut sol lucet in virtute. Id est in meridie sine nubibus. Vel, sicut ipse Christus in resurrectione; vel, quando fixus erit in æternum.

VERS. 17. — *Cecidi*. Id est, projecit curam humanitatis ad similitudinem ultimarum fidelium. *Tanquam mortuus*. Mortuus mundo, vivus Deo, et nil terrenitatis cupiens. *Dexteram suam*. Scilicet sanctum Spiritum confortantem, id est auxilium suum. *Noli timere*. Pati pro me tribulationes et mortem, quia ego qui non indigebam propter me, cum sim primus et novissimus, fui mortuus et vivus.

VERS. 18. — *Sum vivens*. Et ideo non terreamini, quia manifeste surrexi, nec amplius moriar. *Et habeo*. Et ideo non patiar vos tentari supra quam

potestis ferre, quia habeo potestatem super diabolum et super membra ejus. *Mortis et inferni*. Diabolus est mors, quia causa est peccati, id est mortis; ministri ejus sunt infernus, in quibus habet locum.

VERS. 19. — *Quæ oportet fieri post hæc*. In ultimis fidelibus, per quorum exemplum isti multum debent animari.

VERS. 20. — *Sacramentum*. Scilicet mysterium, ubi aliud videtur, et aliud intelligitur. Hæc prima visio est de correptione Ecclesiarum. Angelus allegoriam in parte aperit, ut doceat ubique debere requiri.

CAPUT II.

VERS. 1. — *Et angelo*. Id est episcopo scribit, de manu cujus peccata subditorum requirit, et sine cujus consensu subditos judicare non præsumit ipse Joannes. *Ephesi Ecclesie*. Ephesus secundum bene persistentium partem voluntas interpretatur, quorum operibus Deus delectatur, de quibus proponit, ut per horum exemplum (qui lapsi fuerant) corrigantur. Item Ephesus interpretatur consilium, id est indigens consilio, sive lapsus profundus, vel voluntas mea. *Septem*. Incipit singulares admonitiones, quæ singulæ et universales esse possunt secundum diversa membra cujuslibet ecclesie. *Non potes sustinere*. Vi humanitatis. Vel, non potes sustinere quin emendes vel expellas.

VERS. 2. — *Tentasti eos qui se*. Non tentantur nisi qui intus sunt in Ecclesia.

VERS. 3. — *Sustinuisti propter nomen meum*. Hoc non fecisti pro humana laude, sed propter nomen meum glorificandum. *Et non defecisti*. Notat causam humani defectus fuisse nisi auxilium prævenisset.

VERS. 4. — *Sed habeo adversum te quod charitatem*. Vel episcopus in persona sua, affectus tædiorum reprehenditur in subditis, vel subditi amore terrenorum delinquere inveniuntur. Heli sacerdos fuit bonus, et tamen damnatus est quia filios corrigere volebat.

VERS. 5. — *Movebo candelabrum*. Auferam virtutes et dona Spiritus sancti, per quæ sunt constituta candelabra.

VERS. 6. — *Sed hoc habes bonum*. Quamvis hoc est adversum te, tamen non desperes, quia habes bonum. *Facta Nicolaitarum*. Id est, communem usum mulierum, et comestionem idolothitorum.

VERS. 7. — *Qui habet aurem*. Cur audiendum? quia perseveranti Christus est lignum vitæ, quia umbraculum et robur et dans fructum, id est corpus et sanguinem et hic et maxime in futuro.

VERS. 8. — *Smyrna*. Smyrna canticum interpretatur, vel quasi myrrha: etiam canticum in quibus delectatur, myrrha sic est amara ut etiam corpora a putredine servet. *Hæc dicit primus*. Talem describit Christum quod valeat ad consolationem eorum quibus tribulationes ingeruntur. *Hæc dicit primus*. Quasi dicat: Ne deficiatis vos, quia ego tantus propter vos passus sum mortem, de qua resurrexi. Hoc idem expectetis et vos.

VERS. 10. — *Aliquis ex vobis*. Hic patet quod non de uno solo, sed de pluribus intelligatur. Ut

tenentini. Id est, ut probemini, vel despecti habeamini a diabolo et membris ejus. *Diebus decem*. Id est tempore illius belli. Deus enim suos ad bella mittens, Decalogo armat. Vel decem diebus, id est, toto hoc tempore in quo per septem dies contra tria principalia vitia pugnatur, avaritiam, cupiditatem, vanam gloriam.

VERS. 11. — *A morte secunda*. Prima mors animæ est in peccatis, secunda in pœnis: prima mors corporis, quando dissolvitur; secunda, quando damnabitur in judicio.

VERS. 12. — *Rhomphæam*. Exigit ut isti hunc gladium habeant in electione bonorum et reprobatione malorum.

VERS. 13. — *Non negasti fidem meam*. Tribulatio iustis illuminatio est, contumacibus correptio, obstinatis excæcatio.

VERS. 14. — *Balaam*. Per Balaam intelligendi sunt hæretici qui docent terrenos principes qualiter subvertant cultores veri Dei. Vel Balaam, id est dæmones, qui docent carnem decipere animas videntes Deum.

VERS. 15. — *Doctrinam Nicolaitarum*. Ideo repetit de Nicolaitis, ut ad pœnitentiam invitet, quod non fecit.

VERS. 17. — *Manna*. Per manna intellige æternam gloriam de qua omnes dicent: Quid est hoc? Quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit (I Cor. 11), etc. *Et dabo ei*. In Daniele scriptum est: *Abscisus est lapis sine manibus* (Dan. 1). In Proverbiis: *Gemma gravissima expectatio præstolantis* (Prov. xvii). Idem corpus solidum per ipsum lucidum, candidum virtutibus et spe immortalitatis.

Et in calculo. Vel super baptismum adde martyrium, cujus vim non intelligit hypocrita qui pro laude hominum patitur. *Scriptum*. Quinque literis, scilicet quinque vulneribus cum quibus ostensum fuit corpus ejus in cruce, quod martyr fuit.

VERS. 19. — *Novi opera tua*, etc. Filius dona Spiritus sancti habet, id est, dat cui vult, vel aufert. Ideo videant isti qui jam receperunt illa dona, ne per consensum malorum perdant ea. Vel intellige charitatem et fidem, ut sit ordo retrogradus; non enim prius est charitas quam fides. Prius fides, ex fide charitas, ex charitate bona opera.

VERS. 20. — *Fornicari*. Fornicatio dicitur quadri-formis in animo, *Si videris mulierem ad concupiscendam eam* (Math. v), etc. In actu ipso, in amore terretorum, in cultu idolorum.

VERS. 24. — *Non mittam*. Quidam pseudo terrebant eos dicendo quod adhuc missurus erat Dominus majores tribulationes quam passi essent: contra hoc dicit, quod non mittet.

CAPUT III.

VERS. 1. — *Et angelo Ecclesiarum Sardis*. Sardis principium pulchritudinis interpretatur, et per hoc significatur qui primum nihil vel parum virtutis habet, deinde fit turpis per vitia; vel intelliguntur hypocritæ qui extra pulchri, intus deformes. *Scio opera tua*. Et scio quod in omnibus operibus tuis quæris humanam laudem.

VERS. 2. — *Esto vigilans*. Ideo vigila, quia licet sis mente immotus, vel in mente laudabilis, non es tamen perfectus, nisi cæteros excites, et non est satis Christum confiteri, nisi etiam opera feceris. *Non enim invenio opera tua plena*. Dum es sine charitate, vel pro laude, vel quia committis criminale.

VERS. 3. — *In mente ergo habe*. Id est, recordare qualiter fidem Christi in baptisate perceperis: ubi promisisti renuntiaturum te diabolo et omnibus pompis ejus. Recordare etiam quod a doctoribus fidei Christianæ qualiter te vivere oportet audivisti: et serva quod audivisti, et pœnitentiam age, eo quod a bonis operibus tandiu torpuisti. *Audieris a sanctis Patribus, quia, qui in uno offendit, omnium reus est; unde, charitatem autem non habeam, nihil sum* (Jac. 11).

VERS. 4. — *Non inquinaverunt vestimenta sua*. Vestes immortalitatis et innocentiae, quas acceperunt in baptismo, vel, sua bona opera.

VERS. 5. — *Non delebo*. Delet reprobos, secundum illud: *Induravit Dominus cor Pharaonis* (Exod. x). *De libro vitæ*. Liber vitæ præscientia Dei est, in qua omnia continentur. *Confitebor nomen ejus, dicens: Venite, benedicti Patris mei* (Math. xxv). Vel hic, *Dedistis mihi manducare et bibere*.

VERS. 7. — *Hæc dicit*. Quasi dicat: Labora de conversione fratrum sicut cœpisti: quia in eo quod promisi, *quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (Joan. xiv), sum verax in promissis, unde scire potestis quod multos congregabo vobis sicut desideratis. *Claudit*. Ut quæramus, *aperi*, ut inveniamus, ut inquisitor fructum accipiat sudoris sui, et largitor gratias suæ bonitatis habeat.

VERS. 8. — *Ecce dedi coram te*. Merito dedi, quia aperte non poteris habere per te, quia modicam habes virtutem.

Ostium. Per ostium, quod dicitur ab obstando, intelliguntur corda hominum prius dura. Vel intelligere potes Scripturas obscuras. Vel Christum, qui est verum ostium ad vitam, unde discipuli prohibiti loqui et cæsi dixerunt: *Non possumus quæ vidimus non loqui* (Act. 14).

VERS. 9. — *Judæos*. Hoc nomen perdidit dum de Christo dixerunt: *Hunc nescimus* (Joan. ix). *Mentiuntur*. Nituntur comprobare verbis et quibusdam simulationibus. *Ecce faciam illos ut veniant*. Parati imitari opera tua per similitudinem humilitatis tuæ. *Scient*. Extra positi non crediderunt Deum diligere Ecclesiam quam permittebat affligi, sed nunc faciet fidem dilectionis, id est certitudinem, ne succumbatis, quia venio ad remunerandum.

VERS. 10. — *Servasti verbum patientiæ meæ*. Preceptum de patientia quod in me ostendi, orans pro persecutoribus. *Ab hora tentationis, vel generalis persecutionis in Christianos statim post Neroneam futuræ, vel ultimo tempore Antichristi. Tentare habitantes in terra*. Sicut in sequentibus sexto sæpius ordine, sic et hic in sexto angelo novissima designatur persecutio, in qua quidam Judæorum sunt

deciendi : quidam Eliæ monitis legem spiritualiter amplecturi, hostem credunt victuri.

VERS. 11. — *Ecce venio cito.* Quasi dicat: Tentatio vero veniet, sed ne succumbatis, quia venio ad remunerandum.

VERS. 12. — *Columnam in templo.* Firmum in se et sustentantem alios verbo et exemplo. *Non egredietur.* Cum sit Deo certus numerus suorum, si quis labitur, alius misericordia ejus subinducitur, sicut per superbiam Judæorum gentilitas subintravit. Filius junior, id est gentilium populus, exierat, sed morte vituli saginati, id est cruore Christi, reconciliatus non exiit amplius. *Novæ.* Ubi nihil vetustatis, sed plena visio pacis. *De cælo.* De conformitate cælestium creaturarum.

VERS. 14. — *Testis,* eorum quæ audivit a Patre intrepidus. Vel, cui fides est adhibenda in omnibus. Vel, testis operum nostrorum apud Patrem. *Et verus.* Veritas est, quia per eum promissa Patris complentur.

VERS. 15. — *Neque frigidus es, neque calidus,* quia neque omnino fidem ignoras, neque aperte negas acceptam. *Utinam frigidus.* Non optat eum frigidum simpliciter, sed talem de quo major spes habeatur.

VERS. 16. — *Incipiam te evomere.* Rem mirabilem dicturus, quod tepidi excommunicandi essent, quia ab hominibus boni credebantur, dicit se veracem in omnibus, ut in hoc sibi credatur, et si illi respiscere voluerint, promittit conservationem, quia dedit primam fidem. *Ex ore meo.* De ore evomitur qui in deteriora præcipitatur vel qui impenitens moritur.

VERS. 17. — *Dives sum,* scientiæ diviniæ, vel sæcularis.

VERS. 18. — *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum.* Quia talia opera non perducent ad salutem. *Non appareat confusio.* Melius est hic erubescere coram paucis, quam in futuro coram omnibus. *Collyrio.* Oculi; ut videamus, inunguntur, cum ad cognoscendum veri luminis claritatem, intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. *Præceptum Domini illuminans oculos (Psal. xviii).* Vel inunge dono Spiritus sancti mentem quam terrena concluderant.

VERS. 20. — *Ecce ego sto ad ostium et pulso. Si quis audierit,* etc. Exspecto, vel inspiro, vel per prædicatores voco.

VERS. 21. — *Sedere mecum in throno meo.* Judicare in illis in quibus sedeo et judico. Hæc de prælatis, et, per prælatos, de subditis.

Sicut et ego vici et sedi cum Patre meo in throno ejus. Hoc ita dicit, quia victoria et sessio Christi est causa victoriæ et sessionis Christianorum.

CAPUT IV.

VERS. 1. — *Post hæc vidi.* In hac secunda visione agit de sedente in throno, et de ornatu ejus, et de agno aperiente librum, id est divinam dispositionem de reparatione humani generis, et de solvente

septem sigilla, id est obscuritates, ut cum viderimus Deum tantam intelligentiam Scripturarum impendisse hominibus, grati ei simus, nec pro eo pati formidemus. *In cælo.* Id est in Scriptura, quæ est via ad vitam, vel Christus est ostium, cujus mysteria, ante clausa, modo sunt aperta his qui fide et opere sunt cælum. *Tanquam tubæ loquentis mecum.* Non dissentientis a rationalitate mea, dando rationes has. *Ostendam tibi.* Dictis iis quæ jam præterierunt, dicit etiam ea quæ adhuc oportet fieri, utpote in eodem statu quo cœperint, permansura. Vel, post correctionem oportet videre secreta per quæ animentur in prælia. Vel, *quæ oportet fieri cito post hæc,* id est in ultimis fidelibus. Vel, *post hæc sui in spiritu.*

VERS. 2. — *Statim fui.* Non repugnavi, sed abject curam totius terrenitatis. *Et ecce sedes.* In quibus sedet Deus et judicat, et etiam subditos quorum quidam ita sunt apti, ut competenter Deus sedeat et requiescat in eis. *Sedens.* Christus supra dicebatur inter candelabra ambulans, nunc sedens, id est judicans merita singulorum, de quo digne facit hic memoriam, quos hortatus est ad pugnam.

VERS. 3. — *Qui sedebat.* Ubi tantum boni sunt, non est opus judicare, id est discernere; ubi boni et mali, ibi discretione opus est. *Similis erat aspectui.* Prius incognitus per carnem mundo apparuit, confringens inimicos, robur suis tribuens. *Jaspidis et sardinis.* Per colorem duorum lapidum, notat Deum et hominem. *Smaragdinae.* Per colorem viridem smaragdi, qui color est aquaticus, baptismus intelligitur. Per ruborem ejusdem, dona Spiritus sancti in baptismo accepta, per quæ comburuntur peccata.

VERS. 4. — *Viginti quatuor seniores.* Duodecim prophetæ, duodecim apostoli, quamvis plures utriusque ordinis. *Circumamicti stolis albis.* Peccata justorum teguntur, et ipsi alben virtutibus. *Coronæ.* Id est victoria per sapientiam et charitatem etiam ad inimicos.

VERS. 5. — *De throno.* Id est Ecclesia, id est aqua pluit fulgura, id est miracula quæ terrent, et illuminant. *Septem spiritus.* Lampades sunt dona Spiritus sancti, quæ accendant et illuminant, *parata omnibus illis qui sunt sedes Dei.*

VERS. 6. — *In conspectu.* Quia intelligunt sacramentum et rem sacramenti, nec recipiunt nisi quos idoneos viderint et cognoverint. *Mare vitreum.* Baptismus sinceritate fidei lucidus post quem tribulationis igne electi ducuntur ad firmitatem bonorum operum, sicut ex aqua durescit chrySTALLUS. *In medio.* Planitiem quamdam apparuisse describit ad similitudinem magni judicis, qui habet plateam latam et spatiosam, ubi sedet et judicat judicis. *Sedis.* Nomine sedis intelligitur Jerusalem, vel sustentatores, ut homo, ut vitulus, ut leo, ut aquila. *Quatuor.* Propter officium quadrisariæ prædicationis. *Animalia.* Hæc bene representant Christum, qui natus est, passus, resurgens, ascendens. Fideles quoque rationales et man-

sueti sunt, ut homo. Sine terrore terentes adversa; ut leo; sese mortificantes, ut vitulus; cœlestia petentes, ut aquila. *Plena oculis.* Memores præteritorum peccatorum, et caventes sibi in futurum, vel habentes cognitionem de his quæ Deus fecit vel facturus est in fine mundi, vel placent Deo et hominibus.

VERS. 7. — *Leoni.* Leo mortuus nascitur, die tertia voce Patris vivificatur. Sic et Christus die tertia resurrexit, et resurgere oportuit, quia mortuus fuit, et mori oportuit, quia homo, et mortuus resurgere voluit ac potuit, quia aquila, id est Deus.

VERS. 8. — *Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas,* ad hoc ut ista de Christo prædicarent in quibus bene instructi erant. *Alas senas.* Prima ala, lex naturalis; secunda, lex Moysi; tertia, prophetæ; quarta, Evangelium; quinta, institutiones apostolorum; sexta, quorumcunque decreta, ut Augusti, Gregorii, Ambrosii, per quos Ecclesia alta petit: et a quibus prædicatores accipiunt totius prædicationis fundamentum. Vel sex alæ cognitio operum Dei factorum sex diebus, quorum notitiam in altum sublevant qui in eis bene operantur. *In circuitu et intus.* Per litteram, simplices; per allegoriam, perfectiores ea animalia instruunt, et in medio et in finibus terræ illuminant. *Plena sunt oculis.* Quia se mundos servant et alios exemplo informant. Vel, *plena sunt oculis intus,* id est conscientia mundi: *et in circuitu,* id est in conspectu hominum irreprehensibiles. *Qui venturus est.* Filius corporaliter apparebit, tota Deitas fidelibus se suo modo manifestabit.

VERS. 9. — *Et benedictionem,* supernæ remunerationis, vel in exaltatione, *ut ei omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum* (Philip. 11).

VERS. 10. — *Et adorabant.* Quod a se non habebant, ab illo requirebant voce et opere. *Dicentes.* In secreto cordis attribuentes Deo victoriam vitiorum et tribulationum.

VERS. 11. — *Creasti omnia.* Ideo omnia ad te referenda, quia omnia a te habent initium. Invisibilia etiam vel angelos et animas, ut spirituales esse dicit, cum de impiis facit pios spiritualiter creatos. *Propter voluntatem tuam.* Et non de subito. *Et quod factum est, in ipso vita erat* (Joan. 1). *Erant.* In mente, priusquam formarentur in opere. *Creata sunt.* Visibiliter existendo. Omnia ergo fuerunt ab æterno secundum quod erant in mente divina, sed esse incœperunt in tempore per creationem.

CAPUT V.

VERS. 1. — *Et vidi in dextera sedentis.* Per dexteram intelligo Filium, per quem omnia fecit Deus Pater, ad quem totius libri intentio dirigitur. *Librum.* Id est duo Testamenta quæ sunt idem liber. *Foris.* Significans Vetus quod forinseca promittit. *Intus,* Novum significans quod evidenter sæpe promittit beatitudinem.

Signatum. Factæ sunt scripturæ prophetarum clausæ, et obscuræ, sed per Christum postea sunt

aperæ. *Sigillis.* Id est universis obscuritatibus, vel clausus septiformi spiritu, per quem fides aperitur. *Septem.* Dicit, quia (ut sequentibus determinabit) illa sunt septem sigilla, scilicet album esse equum et rufum et nigrum, etc.: quæ aperta et nota fuerunt in exordio Ecclesiæ, quæ fuit albus equus supra quem sedit Christus, et doctrina et exemplo munivit, quam rufus equus impugnavit.

VERS. 2. — *Angelum.* Sancti et antiqui Veteris Testamenti patres intellexerunt aliquando a Deo dispositam reparationem Jerusalem: et quando fieret, videre exoptabant, sed quomodo fieret ignorabant, donec scilicet revelavit quibusdam antequam fieret. *Prædicantem.* Inquirentem, et aliis annuntiantem et præ nimio desiderio, tandiu differri conquirentem. *Aperire librum.* Divinam dispositionem, et universas obscuritates Scripturarum tollere.

VERS. 4. — *Flebam multum.* Hoc dicitur in persona priorum et antiquorum patrum, eo quod non intelligebant, vel dilatam reparationem dolebant, unde: *Multi reges et prophetæ voluerunt videre* (Luc. x), etc.

VERS. 5. — *Et unus de senioribus.* Quilibet propheta Christi adventum annuntiando consolatur alios. *Vicit leo.* Leo dum fugatur, per montes fugit, et nodo quem habet in cauda vestigia delet, ne inveniatur: ita Christus fugit per montes, id est, divinitas Judæos latuit, assumpta carne divinitatem textit, ne posset agnosci. Leo dormit apertis oculis, ita Christus exspiravit divinitate vivente.

VERS. 6. — *Et ecce in medio throni.* Ecclesia, quæ a Christo tanquam thronus possidetur, tanquam animalia pascitur, tanquam seniores in iudicio potestatis honoratur, ipsa super Christum ædificata in septem cornibus fortitudinis, regno exaltatur, in septem oculis, signis et virtutibus illuminatur. *Tanquam occisum.* Quia etsi fuerit mortuus, ex virtute tamen Dei vivit. Vel inter suos, tanquam occisus est, in quibus quotidie mortificatur. *Cornua septem,* etc. Quia dat regnum, quod in cornibus notatur. Oculos, quia illuminat. Vel cornua sunt eminentiores sancti, in capite Christo fundati, carnem excedentes.

VERS. 8. — *Ceciderunt coram agno.* Humilia de se senserunt, quod ipsum imitantur, unde sequitur. *Habentes singuli citharas.* Mortificationes vitiorum et concupiscentiarum. In cithara lignum et chordæ: per lignum crux Christi, per chordas caro sanctorum, quæ tenditur in ligno, dum diversis tormentis eundem sonum reddentes crucem Christi imitantur.

VERS. 9. — *Cantabant canticum.* Cum exultatione Novum Testamentum Ecclesia opere proficitur, dum in morte ejus baptizat. *Tribu.* Dicitur a tribus ordinibus, in quibus duo et septuaginta linguæ in singulis, quarum multi populi, in populo nationes. Tres ordines salvandorum, Noe, Daniel, Job. Vel tres ordines gentium, Græci, Hæbræi, Christiani.

VERS. 11. — *Vidi.* Non solum animalia et seniores ex officio suo idem attestantes, sed etiam *audiri.*

Vocem angelorum. Id est supernorum spirituum qui Ecclesiam muniunt et custodiunt, qui de reparato sanctorum consortio gratulantur, qui testimonium perhibent Christo, et in nativitate, quando apparuerunt pastoribus et in passione, et in resurrectione et ascensione testati sunt iudicem venturum. Vel angeli sunt minores subditi in Ecclesia, angelicam vitam ducentes, qui circumdant et honorant suos prædicatores et suos iudices testimonio eorum consentientes et se conformantes. *Multorum in circuitu throni et animalium et seniorum,* etc. Quanto plures, tanto major attestatio, et majus gaudium. *Millia millium.* Hunc numerum posuit, quia finitum est apud Deum quod hominibus infinitum.

VERS. 12. — *Sapientiam, et fortitudinem,* etc. Cognitionem omnium rerum, sicut habet Verbum sibi unitum.

VERS. 13. — *Benedictio.* Id est augmentatio quam habemus in bonis operibus, et honor qui inde sequitur, et gloria de virtutibus quas in baptismo accipimus, et potestas qua concupiscentiis resistimus, non nobis, sed tibi attribuitur.

VERS. 14. — *Et quatuor animalia.* Omnes seniores et animalia testimonio angelorum assensum præbent. *Ceciderunt in facies,* etc. Non superbiunt quod alios iudicant, sed humiliant se.

CAPUT VI.

VERS. 1. — *Et vidi.* Postquam Agnus quæ de se prædicta erant implevit et Ecclesiam suam testimonio prophetarum et angelorum in fide solidavit, aperuit eis sensum ut intelligant Scripturas, et per prædicatores exterius denuntiat, quod pro hac fide pati deceat, et quæ auxilia, vel quas coronas suis præferat, quia facta memoria de reparatione, si de tribulationibus taceret, jam possent deficere, si de improviso tribulatione insurgeret. *Quod aperuisset.* Signatus erat iste liber, quia omnia Christus vel in se, vel in suis aperuit. Ipse enim suis aperuit sensus, ut hæc sigilla in Scripturis intelligerent. In primo sigillo aperto, unde egressus est equus albus, intelligitur Ecclesiæ dealbatio per baptismum. In secundo equo rufo insinuat aperta persecutio fundentium sanguinem, unde baptizatis insurgunt tribulationes. In tertio nigro, hæreticorum persecutio occulta. In quarto pallido, falsorum reatuum aperta et occulta persecutio. *Vehi et vide.* A mysterio transi, et completam vide veritatem vel iustitiam.

VERS. 2. — *Ecce equus albus.* Ecclesia in baptismo dealbata, vel maximi prædicatores, qui ubique Deum ferunt. *Arcum.* Christus habet Scripturam qua illuminat suos, et occidit inimicos.

VERS. 3. — *Et cum aperuisset sigillum secundum.* Videns diabolus Ecclesiam institui ad locum splendendum, unde ipse ceciderat, eam subvertere nititur prius aperte. *Equus rufus.* Superiori contrarius, scilicet aperti persecutores et sanguinolenti.

VERS. 4. — *Sumeret pacem de terra, et ut inducat,* etc. Id est concessum est a Deo, ut auferret

omnem quietem animi ab his qui sunt terrenis dediti. *Et datus est ei gladius magnus.* Magna potestas interficiendi, quia non solum in minores, sed etiam in majores, ut in Petrum, sævire ausus est.

VERS. 5. — *Et ecce equus niger.* Videns diabolus se per apertas persecutiones non profecisse. immitit hæreticos, qui falsis rationibus contendant ut facilius decipiant.

Stateram. Quia dicunt se habere veram discretionem in Scripturis.

VERS. 6. — *Et audivi tanquam.* Quia hic in pugna hæreticorum, ubi est majus periculum, præstenditur auxilium. *Bilibris.* Quasi dicat: O fideles, ne timeatis eos qui antea vos poterant lædere; et vos diaboli, ne lædatis istos, quia non proficietis, quia *bilibris tritici,* etc. *Tritici.* Per triticum intelliguntur perfectiores, qui per tribulationem attriti igne decocti sunt, Deo cibus suavis. Hordeum sunt minores in eodem genere. Vinum, prælo quidem attriti, sed non ita excocti, acres tantum in se, et alios ad bene operandum inebriantes: oleum sunt non alios inebriantes, sed prius orationibus ungentes. *Et vivum et oleum ne læseritis.* Id est istos qui sunt reflecti vino, id est sanguine meo, et oleo, id est Spiritu sancto uncti. Vinum similiter emitur denario uno.

VERS. 8. — *Ecce equus pallidus.* Videns diabolus nec per apertas tribulationes, nec per apertas hæreses posse proficere, præmittit falsos fratres: qui sub habitu religionis obtinent naturam rufi equi et nigri, pervertendo fidem. *Nomen illi mors.* Quia per eum mors accessit, vel ad litteram quia occidit quosdam in carne, quosdam in anima. *Et infernus.* Id est insatiabiles terrenis eum imitantur, et in inferno apponuntur. *Super quatuor.* Id est super omnes malos ubique morantes, vel super Judæos et gentiles, hæreticos et falsos Christianos.

VERS. 9. — *Et cum.* Ostensis tribulationibus quæ in præsentem imminent fidelibus, ne deficient, aliquatenus certificans de propinqua corona patientes consolatur. *Vidi subtus altare.* Id est capiti suo humiliantes se, vel, *sub,* in absconso, quia nemo in hac vita percipit quomodo ibi sint.

Altare. Christus super quem se omnes sancti offerunt, et quem habent munimentum. Vel ipsæ animæ altare sunt de quibus fumus procedit Deo delectabilis, et quia fuerunt sanguine liniti, modo sunt existentes subtus, id est in minori dignitate quam sint futuræ, quia nondum nisi unam stolam acceperunt. *Interfectorum propter verbum.* Vel aperto martyrio, vel aliquibus anxietatibus.

VERS. 10. — *Usquequo.* Desiderant sancti majus gaudium et consortium sanctorum, et iustitia Dei consentiant in damnatione impiorum.

Judicas et non vindicas sanguinem. Faciendo discretionem bonorum et malorum.

VERS. 11. — *Conserui eorum.* Servi dicuntur causa ipsius Domini, fratres ex dilectione debent expectare.

VERS. 12. — *Sol factus est niger.* Id est illi in

quibus lucet reputabuntur rei et peccatores claritate suam se retinentes, vel quia quidam ad tenebras decident. Vel Christus sol verus, et modo clarus, Antichristi tempore erit obscurus, id est nullis miraculis coruscans. *Tanquam saccus*. Lux in sacco posita extra non lucet, fideles lucem prædicationis non effundent in isto magnæ tribulationis die.

VERS. 15. — *Grossos suos*. Id est inanes fructus, nullum enim permittit Deus cadere, qui ei servit vero amore.

VERS. 14. — *Cælum*. Id est Ecclesia recedet a malis, fide et opere. Unde: *Exite de Babylone, populus meus, et immundum ne tetigeritis*.

VERS. 15. — *Reges terræ*. Secundum diversos honores sæculi quos nolentes perdere, delent fidem. *Divites*. Quidquid mali volunt implentes. *Fortes*. In subvertendis aliis. Servus peccati, liber justitiæ. Hi desperantes a sanctis, auxilia dæmonum quærunt, ut se illi liberent in quibus confidebant.

VERS. 16. — *Et dicunt montibus*. Petant suffragia angelorum, qui sunt montes eminentiores, et petreæ firmitate: ut eorum præcibus misericordiam iudicis impetrent.

CAPUT VII.

VERS. 1. — *Post hæc*, etc. Multiplici Ecclesiæ bello descripto, subjicit tempore hujus belli diabolus nocere paratum, sed a Deo refrenatum, ne sui aliquatenus torpeant vel desperent. *Quatuor angelos*. Pro quatuor partibus mundi in quibus nocent. *Angelos*. Diabolus angelus dicitur, id est missus a Deo ad probationem bonorum, et permissus ad deceptionem malorum et a principe diabolo ad subversionem cunctorum missus. *Tenentes*. In tempore tribulationis nihil magis est necessarium quam prædicatio, et ideo nititur diabolus detinere eam omni loco. *Ventos*. Ventus nubes excitat, terram rigans fructiferam facit, faciem ejus hilarem reddit, sic prædicatio mentes hominum. *Super mare*. Habitantibus in insulis vel diversis vitiis affluentibus.

VERS. 2. — *Et vidi alterum*. Hic angelus est ille lapis sine manibus præcisus, qui statuat quatuor metallis constantem confregit, hic quatuor ventos solvit. *Ascendentem*. Ex quo Christus exspiravit ascendit, dum diabolus ligavit, et per prædicatores mundum illuminavit fide, sicut sol lumine. Vel ascendit ab ortu, id est a Patre, proficiens sapientia et ætate. Vel a se descendit, quia non per concubitum viri carnem assumpsit, sed ipse creavit qui est ortus solis, id est Patris. *Signum*. Id est crucem qua suos signaret, vel potentiam Patri æqualem, vel immunitatem a peccato per quam Deus apparet, quia omnis homo peccator. Hoc signum etsi non re, fide tamen antiqui patres prætulerunt. Signum geritur in fronte ne celetur in tribulatione, nam signatio pectoris, confessio est cordis. Cum catechizatur infans, inungitur in pectore, ut fidem cordis habeat: in fronte ne erubescat, sed confiteatur: *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem* (Rom. x). In scapulis, ut

onus Christi portet. In vertice, ut rationem conservet, quæ est vertex et caput hominis interioris.

VERS. 4. — *Centum quadraginta*. Finitum ponit, quia Deus sibi sub certo numero omnes comprehendit.

Ex omni tribu. Id est ex omnibus fidem Jacob imitantibus.

VERS. 5. — *Duodecim*. Per duodecim habemus eos qui fide Trinitatis in quatuor mundi partibus sunt signati, et ut hos perfectos ostendamus, duodecim per quatuor multiplicamus, et fiunt quadraginta octo; ut vero ad Trinitatem hæc perfectio referatur, quadraginta octo multiplicamus, et sic fiunt centum sexaginta quatuor.

VERS. 7. — *Simeon*. Tristitiæ sive mœroris exauditio, id est de præteritis peccatis dolens et ad virtutis conversationem aspirans. *Levi*. Id est additus, id est etiam non injuncta sibi faciens. *Issachar*. Id est merces, id est ad remunerationem tendens, ut: *Cupio dissolvi, et esse cum Christo*.

VERS. 8. — *Zabulon*. Id est habitaculum fortitudinis, id est laborem non recusantes, sed aliquando pro necessitate fratrum de Maria ad Martham descendentes. *Joseph*. Id est augmentum, id est Ecclesiam numero sanctorum locupletantes. *Benjamin*. Id est filius dexteræ, id est a propitiatione Dei omnia, et nihil a se reputantes.

VERS. 9. — *Post hæc*. Cum secundum figuram designandos sub certo numero vidisset, et tantummodo de filiis Israel, nunc aperte docet quod per illum numerum, universi fideles, et per duodecim tribus accipiendæ sunt omnes gentes. *Stantes*. Scilicet parati Deo obedire iudici, vel etiam suis prælatis. Hoc in præsentia.

VERS. 10. — *Salus Deo nostro qui sedet*. Non per nos, sed per agnum habemus salutem, id est remissionem peccatorum, et bonam operationem, et æternam gloriam.

VERS. 11. — *Et omnes*. Per supradictos angelos, intelligi possunt majores prælati; per istos, minores prælati, vel subditi tantum, sicut sunt angeli et archangeli, et tamen omnes angeli, id est nuntii. Sed et modo sunt majores et minores prælati, id est archiepiscopi et episcopi.

VERS. 12. — *Amen*. Quasi dicat: Si attribuitis Deo, benefacitis. Vel *amen*, ad sequentia legetur: *Amen*, id est veritas in præmissis, et *benedictio*, id est exaltatio quam habet super omnem creaturam, vel nostra exaltatio in virtutibus: et *claritas*, id est impassibilitas, vel vestra in operibus.

VERS. 13. — *Et respondit unus*. Visa turba in tanta dignitate, movetur attendere qua via potuit illuc ascendere, ut idem alios doceat inspicere.

VERS. 14. — *Stolas suas*, etc. Innocentiam in baptismo acceptam, vel corpora sua.

VERS. 16. — *Non esurient, neque sistent*, etc. Qui dedit cognitionem angelis, dabit etiam eandem illis cognitionem.

VERS. 17. — *Deducet eos ad vitam*, etc. Et per hoc

in futuro deducet ad omnimodam refectionem. *Abs-terget Deus omnem lacrymam.* Omnem dolorem sive pro delictis suis, sive pro adversis, vel exsilio, vel cæteris hujusmodi.

CAPUT VIII.

VERS. 1. — *Et cum aperuisset.* In hac vita tertia visione sunt septem angeli canentes tubis ad destructionem inimicorum, ad similitudinem illorum qui canentes tubis destruxerunt mœnia Jericho. Quasi dicat : Cum intellexissem salvationem justorum, ex alia parte intellexi damnationem impiorum per officium prædicationis bonis injunctum.

VERS. 2. — *Septem angelos.* Universos, vel septiformi Spiritu imbutos. *Et datæ sunt.* Quia non displicet Deo damno impiorum.

VERS. 3. — *Et alius angelus.* Stetit angelus ante altare paratus immolare, ad similitudinem sacerdotis, vel Christus est altare qui se obtulit, et super quem Ecclesia offert Deo preces. *Stetit ante altare,* id est ante seipsum, quia non habet mediatorem per quem placeat. *Habens.* Dicturus ex prædicatione justorum eventuram damnationem impiorum, præmittit quasi excusationem, ne eis culpa de damnatione impiorum imputetur, quia quantum ad ipsos prædicatione eorum bona, et a bono doctore injuncta. *Thuribulum.* Id est apostolos, qui sunt vasa ignis, id est Spiritus sancti, et de quibus exeunt orationes quæ elewantur coram Deo. *De orationibus.* Dixit de orationibus, et non orationes, quia non omnes orationes repræsentat Patri, sed eas exaudit quæ ad salutem pertinent. *De orationibus,* quia illi aliquando petunt quod petendum non esset, ut Paulus. *Super aureum altare.* Id est illi qui est supra se secundum humanitatem, secundum quam est altare Trinitatis.

VERS. 4. — *Fumus.* Compunctio procreata orationis studio, igne visionis Dei interius accensa.

VERS. 6. — *Præparaverunt.* Id est, prius impleverunt opere quæ dicturi erant ore. Vel, *præparaverunt,* id est præviderunt quid conveniret unicuique personæ.

Et primus angelus. Ordine narrationis, vel quia hæc cæcitas Judæorum prius contigit prædicantibus apostolis.

VERS. 7. — *Et facta est grandis.* Id est prædicatione aliis suavis, visa est eis condensa et gravis. *In terram.* Judæi sunt tanquam terra exculti per legem et prophetas.

Arborum. Per arbores intelliguntur majores Judæi; qui in lege sine querela conversabantur.

VERS. 8. — *Et secundus angelus,* secundum ordinem narrationis, et secundum quod impletum fuit. *Judæis enim excæcatis,* apostoli sunt ad gentes conversi. *In mare.* Gentiles sunt mare, id est fluentes in multa vitia; in quibus cum ante esset diabolus, vere tamen missus dicitur, quia quibusdam recedentibus alios retinere nititur.

VERS. 9. — *Mortua est tertia.* Duæ partes, id est

A boni omnes crediderunt : tertia, id est omnes reprobi dati sunt in reprobum sensum.

Quæ habebant animas, etc. Id est illorum gentilium qui ab aliis digniores reputabantur pro quibusdam bonis operibus.

VERS. 10. — *Et tertius angelus,* ordine narrationis et quia istud post illa duo contigit. Postquam enim diabolus omnes Judæos et gentiles excæcare non potuit, immisit eis hæreticos, et quosdam subvertit. *Fontes.* Dicuntur illi esse fontes, in quibus summa et quasi totius fidei origo comprehenditur, sicut est Evangelium. Flumina, quæ inde trahuntur, sicut expositiones eorum sunt, in quibus sunt duo sensus fidelium, historialis et allegoricus. Tertius est hæreticorum, cum hæreses suas confirmant pravis expositionibus Scripturarum.

VERS. 12. — *Et quartus angelus.* Quartus dicitur ordine narrationis, et ordine rei. Cum enim diabolus quosdam de Judæis et gentilibus excæcasset, tandem ipsos filios Ecclesiæ expugnare egressus est, et quosdam rapuit, tam majores quam minores. Has quatuor damnationes ut præteritas narravit, ut pote quæ quotidie videntur in ecclesiis. Tres vero futuras prænuntiari facit, ut doceat in novissimis temporibus, etiam graviore præteritis imminere, quod etiam ad consolationem præsentium potest redigi.

VERS. 13. — *Unius aquilæ.* Aquila omnes prædicatores, qui mente longinqua conspiciunt, et Ecclesiam circumeuntes, prædicando futura, muniunt : hic omnes unus, quia ad idem tendunt.

CAPUT IX.

VERS. 1. — *Et quintus angelus.* Ordine narrationis et ordine temporis hic angelus dicitur esse quartus. Hic est enim damnatio eorum quos diabolus immittit ad præparandas vias ante faciem Antichristi. *Et vidi stellam.* Id est flammam hæreticorum de qua pauca dixerat, et quo fomite creverit, exponit. *Stellam.* Id est diabolus cadentem, et ne quis in locum ejus, id est in paradysum eat, laborantem. *Et data est.* Abyssus, id est tenebrosi. Puteus, id est profundiores hæretici, quia alios mergunt pravis sententiis. In hos clavem, id est potestatem accipere dicitur, quia tunc non sicut modo a Deo refrenabitur. Vel clavis illa sunt ipsi principes per quos hæretici operantur.

VERS. 2. — *Aperuit puteum abyssi.* Hæreses quæ latebant in cordibus eorum proferri fecit. *Fumus fornacis.* Doctrina Antichristi recte dicitur fumus quoniam ipse Antichristus est fornax purgans bonos, et in cinerem redigens malos. *Obscuratus est sol et aer.* Et per hoc percussi sunt quidam illuminantes alios, et quidam illuminati ab eis.

VERS. 3. — *Exierunt locustæ.* Discipuli hæreticorum locustis comparantur, quia neque volant in altum; sive, contemplationem per cognitionem, nec firmiter gradiuntur per bonam operationem : sed superbia saliant, et in pejus recidunt, et sunt corrosores honorum.

Sicut habent scorpiones. Scorpius blandus facie A cauda pungit occulte; vel scorpioni comparat, quia sicut scorpius cauda, sic hæretici decipiunt per temporalia, quæ debent post esse, sicut cauda posterior pars in animali. Vel ideo comparat quia quando scorpius pungit, non sentitur, postea diffundit venenum, sic decepti ab hæreticis non sentiunt, tandem perimuntur.

VERS. 4. — *Præceptum est illis ne læderent, etc.* Quia dolos istorum refrenat Deus, licet ipsi non intelligant.

VERS. 5. — *Ne occiderent.* Cum per dolos nequeunt hæretici in aliqua subvertere volunt, contra quos a Deo ordinatum est, ut etsi corpora occidant, animas tamen non decipiant. *Mensibus quinque.* Alia littera dicit *mensibus sex*, propter sex ætates quibus hæc vita distinguitur. *Ut cruciatus scorpii.* Cum data sit potestas cruciandi, non aperte tormentant, sed apud sæculi principes accusant.

VERS. 6. — *Et fugiet mors ab eis.* Quia cura gregis eos astringit labori.

VERS. 7. — *Similitudines locustarum, etc.* Cum ostendisset qualiter nocerent, et per dolos et per occultam impugnationem, et in utroque Dei refrenationem, nunc ostendit quales ipsi sint per quos operari possunt. *Similes equis.* Quia sunt veloces ad discurrendum, feroces ad impugandum, et non provident quos incurrant, sive in vicinos, sive in hostes. *Tanquam coronæ.* Id est victoriæ de præcipitatis et subversis acquisitiæ, non per veram sapientiam.

VERS. 8. — *Et habebant capillos.* Id est mores lascivos et effeminatos, qui eis adhærent, et ab eis ad deceptionem aliorum dependent. Vel capilli sunt homines minores, quos adherentes sibi decipiunt. *Dentes leonum.* Laniatum habent et fetorem.

VERS. 9. *Loricæ.* Id est corda obstinata, quæ sagitta veritatis non penetrat. Vel sententias deceptionibus munitas, quas infringit veritas. *Sicut vox curruum, etc.* Diversi currus diversis viis et a diversis equis ad idem bellum rapiuntur, sic isti diversis hæresibus unanimiter Ecclesiam impugnant.

VERS. 10. — *Et habebant caudas.* Postquam non valet ratio vel tumultus eorum, quærunt auxilium principum, qui caudæ dicuntur, quia ut astringant, terrent et blandiuntur. Vel caudæ sunt dolosæ sententiæ, quibus coram blandiuntur et latenter pun- D gunt.

VERS. 11. — *Et habebant super se regem.* Ostendo quales in se sint, monstrat per quem hæc possunt. *Cui nomen Hebraice Abaddon.* Quasi dicat: Ad hoc cavete vobis, Hebræi, Græci et Latini, id est omnis Ecclesia. Posuit autem tres linguas, quia Christi Evangelium aliqua harum trium linguarum est scriptum et receptum.

VERS. 12. — *Væ unum abiit.* Id est primum ordine narrationis et ordine temporis. Hæc est enim declaratio et damnatio malorum quæ erit tempore Antichristi,

VERS. 13. — *Ex quatuor cornibus.* Per quatuor cornua intellige illa quatuor quæ de Christo prædicantur, quæ sunt nativitas, passio, resurrectio, et ascensio: circa quæ alia sunt. *Altaris aurei.* Altare Christus, cornua altaris sunt prædicatores Christum sublevantes, et pro eo mori parati, sicut sanguis ponebatur in cornibus altaris. Vel altare est Ecclesia, in qua sunt cornua, id est defensores aliorum, qui omnes ad idem tendunt. Vel per quatuor cornua intelligere possumus dogmata evangelica quæ docent detegi fraudes Antichristi. *Vocem unam.* Præcones præteriti temporis præmonent illos qui erunt tempore Antichristi.

VERS. 14. — *Solve quatuor.* Pro quatuor partibus mundi, vel quia quatuor de Christo prædicata impugnant. *Qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.* Euphrates fluvius circumiens Babylouem, id est principes mundani per quos diabolus, cum in ipsis esset, occulte operabatur. Dicens autem *solve*, hos jubet excommunicari, ut qui in eis erat quasi ligatus, per eos sibi traditos apertius operetur. Vel quatuor angeli sunt omnes immundi spiritus in quatuor partibus mundi regnantes, qui fuerunt refrenati in passione Christi.

VERS. 15. — *Soluti sunt, etc.* Soluto diabolo multi præcipitantur, qui ad alios excæcandos moliuntur. *In horam et diem.* Per *horam* accipe medietatem anni; per *diem*, unum annum; per *mensem*, alium annum; et per *annum*, tertium: nam per tres annos et dimidium durabit persecutio Antichristi.

VERS. 16. — *Vicies millies.* Sancti decem præceptis legis perfecti, contra quos duplex numerus ponitur malorum, quia mali plures sunt bonis. *Et audivi, etc.* Quasi dicat: Bene pono sub certo numero, quia *audivi*, id est intellexi, quod plures essent mali quam boni.

VERS. 17. — *Et ita vidi.* Id est sicut intellexeram quod ad destructionem aliorum equitabant, sic intellexit, quod per diabolum hoc faciebant, quem sicut equi portabant, vel equi intelligi possunt diaboli, super quos mali fundantur. *Habebant loricæ igneas.* Id est munitabant eos sententiis de quibus sequitur æterna pœna, ubi est ignis et fetor et fumus. *Vel habebant loricæ igneas, id est æternam pœnam, quæ nunquam dimittit quos accipit.* *Tanquam capita leonum.* Superius in plaga locustarum vidit facies hominum, hic leonum: quia hæretici aliquid humanitatis ostendunt, ministri autem Antechristi, quod docebunt dictis et signis hoc etiam pœnis cogent confiteri. *Procedebat ignis.* Causa æternæ pœnæ. *Vel ignis, id est cupiditas; fumus, id est superbia; sulphur, id est fetor malorum operum.* *Fumus et sulphur.* Cæci sunt et in tenebris positi, propter fetorem vitiorum et malorum operum.

VERS. 18. — *Occisa est tertia pars.* Id est, omnes reprobi de Ecclesia, et similiter omnes Judæi vel pagani, qui nunquam fuerunt baptizati, nec ab Ecclesia separati.

VERS. 19. — *Similes serpentibus*. Qui blandiantur A facie, et occulte immittunt venenum.

CAPUT X.

VERS. 1. — *Et vidi aliam angelum fortem*. Quia fortis armatus fortem diabolus exsuperavit. *De caelo*. Id est cognitione angelorum. *Amictum nube*. Id est, se humiliantem assumptione carnis, vel quia cognoscibilem fecit. *Latentem in carne*, quæ est nobis refrigerium contra vitia. *Et iris in capite*. Qui veram de Deo habet cognitionem, reputat eum Deum esse. *Tanquam columna ignis*. Illi in quibus vere lucet imago Dei, ut in contemplativis, vel prædicatione.

VERS. 2. — *Et habebat in manu sua libellum apertum*. Id est omnes Scripturas operatione sua completas, partim prædicando, partim quæ de se dicta B erant, complendo : tandem suis sensum aperiendo. *Pedem suum*. Id est portatores firmos in fide et sustinentes alios. *Sinistrum autem super terram*. Id est super eos, qui quoquo modo sustentabant etsi non credebant. Hoc est : posuit majores et firmiores prædicatores super majores peccatores, minores super minores.

VERS. 3. — *Quemadmodum cum leo rugit*. Vox leonis ostendit ejus virtutem et infert terrorem. Cum leo cauda circa silvam sulcum fecerit et rugit, nulla ferarum audet exire : ita Christus suos in fide concludens, rugit ne aliquis exeat.

VERS. 4. — *Scripturus eram*. Hic fert personam eorum qui Antichristi tempore volent prædicare ex præcedentium imitatione. *Signa quæ locuta : inspiracionem divinam, vel angelicam admonitionem*. C

VERS. 5. — *Levavit manum suam ad caelum*. Cum tanta desolatio erit in Ecclesia, quod etiam prædicatione erit ablata ; ne fideles desperent, audiunt pro sua consolatione, non ad detrimentum suæ salutis prædicationem subtrahi.

VERS. 6. — *Juravit, etc.* Et per hoc firmiter statuit, quia Deus erat : *Nam si Christus resurrexit, et nos resurgemus (I Cor. xv)*. *Et ea quæ in illo*. Cum dicis : *Creavit ea quæ in eo sunt*, hæresim quorundam destruxit, qui astruunt res quasdam non creatas a Deo, sed a dæmone ut bufonem.

Tempus amplius non erit. Id est nulla varietas, sed æterna stabilitas, animarum immortalitas. Hoc illi ultimi considerantes, patientur libenter. D

VERS. 7. — *Consummabitur mysterium*. Tempore Antichristi, tanta erit persecutio quod prohibebitur illis qui erunt tempore ipsius prædicatione, quamvis prædicare velint, etiamsi ex antecessoribus suis habituri sint officium prædicandi ; alii autem idem prædicaverunt, quia a Christo ad hoc instituti fuerunt. Christus vero eos instituit, quia tunc tempus prædicandi erat, et ipse ad hoc venerat, sed modo vide destructionem temporis Antichristi contrariam destructioni quam Christus fecit, et per hoc pendente prædicationem merito subtrahi. *Mysterium Dei*. Id est remuneratio sanctorum, quod est secretum, quod nec oculus vidit, nec auris audivit (I Cor. ii).

VERS. 8. — *Sicut evangelizavit*. Intentio prophetarum prima fuit de adventu Domini, et de consummatione sæculi.

VERS. 9. — *Et audivi*. Quasi dicat : Ostensa destructione quæ erit tempore Antichristi, et inde etiam prædicatione subtracta, et ob hoc fidelibus consolatione adhibita, monetur quæ vidit interim prædicare, quasi dicatur aperte sibi : Ecce revelavi tibi omnia, modo vade et prædica, nec quia sunt aspera, devita : nec terrearis pro tribulatione aliqua, quia non tanta patieris quanta patientur qui perseverabunt tempore Antichristi. Hoc ad consolationem præsentis Ecclesiæ hic apponitur, ubi major tribulatio pronuntiatur. *Vade*. Quod bene sciebat, intelligere monetur, ut per admonitionem alii prædicaturi informentur. *Stantis super mare*. Hoc dicit, quia implere grave est humanitati, quæ est mollis et fragilis.

VERS. 10. — *Et abii*. Hoc dicit, quia Deus si quem paratum videt, quod necessarium est sponte offert.

Ad angelum. Id est ad Scripturam a Deo completam, a fidelibus intimatam.

VERS. 11. — *Et dixit mihi : Oportet, etc.* Cum ego librum reciperem, licet amara intelligerem, monuit ut nec pro morte dimitterem.

CAPUT XI.

VERS. 1. — *Metire*. Id est ita secundum uniuscujusque capacitatem prædica, ut constituas Ecclesiam et in ea altare, etc.

VERS. 2. — *Atrium*. Id est falsos Christianos, qui se Ecclesiam simulant, sed factis abnegant. *Civitatem sanctam*. Id est Ecclesiam ad juste vivendum congregatam, et virtutibus inbutam persequentur mensibus quadraginta duo, id est tribus annis et dimidio, quibus regnabit Antichristus ; quasi dicat : Scitis omnes persecutiones quæ sunt in præsentem, et quæ fuerunt in præterito ab Antichristo procedere, sicut illas quæ erunt in tempore suo.

VERS. 3. — *Et dabo duobus*. Quasi dicat : Cum minor est tribulatio, non debetis cessare, quia tempore quo gravior fuerit, faciam illos prædicare.

Duobus testibus. De Elia et Enoch agitur, per quos prædicatores alii intelliguntur. *Diebus mille*. Nota quod hi dies non perficiunt tres annos et dimidium, sicut et Christus non complevit dimidium annum prædicationis suæ supra triennium.

VERS. 6. — *Super aquas*. Id est super doctrinas, quæ sunt fidelibus aquæ irrigantes. *In sanguinem, etc.* In peccatum, vel cum audita negligitur, vel cum audiri etiam contemnitur.

VERS. 8. — *Ægyptus*. Id est tenebrosa sine cognitione Dei.

VERS. 10. — *Et munera mittent*. Id est dona, literaliter : vel congratulationes et confabulationes ad invicem de eis loquentes.

VERS. 11. — *Et post dies*. Ostensa tribulatione eorum, per quorum exemplum angelus Joannem

invitabat ad prædicandum, etsi necesse fuerit ad A
compatiendum : ostendit tamen et ipsorum coronas,*
ut similiter istum Joannem, vel quemlibet alium de
corona sua pro modo suo certum faciat. *Super pe-*
des. Id est super seipsos qui prius fuerunt indigentes
aliquo quo nitantur, sed erant tunc firmi.

VERS. 12. — *Vocem magnam.* Quæ illos refrige-
ret, et inimicos terreat.

VERS. 13. — *Terræmotus magnus.* Id est terreni
moti sunt, ut puniantur in inferno ; vel ad destru-
ctionem Ecclesiæ occisis magistris. *Et decima pars.*
Id est homo, qui ad hoc constitutus videtur, ut deci-
mus ordo restauraretur. *Occisa sunt in terræmotu.*
Omnino destructa in inferno, vel postea non resi-
puerunt. *Gloriam Deo.* Id est laudes Deo de justor-
um salvatione et malorum damnatione.

VERS. 15. — *Et septimus angelus,* etc. Sex tubæ
priors, sæculi præsentis ætatibus comparatæ, vario-
rum bellorum Ecclesiæ denuntiavere concursus ;
septima vero sabbati æterni nuntia, victoriam tan-
tum et imperium veri Regis indicat. *Factum.* Qui
prius vilis erat et abjectus jam regnat, coronans
bonos, et malos condemnans. *Et regnabit.* Id est per-
manebit regnum ipsius in sempiternum, non ut qui-
dam hæretici putant sanctos post definitum tempus
in mundi vitam redituros.

VERS. 16. — *Et viginti quatuor seniores.* Non tan-
tum minores ita glorificant Deum, sed etiam majores.
Ceciderunt in facies. In faciem cadit qui in hac
vita culpam agnoscit, canque penitendo deflet. Ret-
ro cadit qui in hac vita repente decedit, et ad quæ
supplicia ducatur nescit.

VERS. 18. — *Qui corruerunt terram.* Id est
seipsos per malam operationem, et alios per malum
exemplum.

VERS. 19. — *Et apertum est.* In hac quarta vi-
sione habes materiam bene ornata et bona auxilia
habentem, scilicet de pugna Ecclesiæ quæ a diabolo
impugnatur et aperte et occulte, et in omnibus his
ostendit Joannes eam superare per quod maxime
armat fideles ne deficiant in aliqua tribulatione. De
pugna ergo Ecclesiæ pendet cognitio ex tertia vi-
sione, quæ est de injuncto officio prædicandi. Aper-
tum est templum Dei, id est, datus est Spiritus san-
ctus, per quem mysteria Ecclesiæ, quæ per secun-
dum tabernaculum figurabantur, revelata sunt fide-
libus. *Arca.* Christus est arca in quo omnes thesauri
sapientiæ absconditi, qui complevit Vetus Testamen-
tum et instituit Novum. *Et grando magna.* Id est
quibusdam visa est prædicatio intolerabilis.

CAPUT XII.

VERS. 1. — *Et signum.* Et ex his vidi istud pro-
cedere, scilicet fidei gratiam, id est quiddam ma-
gnam significantem. Hic facit mentionem de revela-
tione mysteriorum quæ fuerunt in secunda visione,
et de injuncto officio prædicationis, quod habuimus
In tertia, ut istam quartam quæ de pugna Ecclesiæ
et diaboli est, ex his duabus, id est secundæ et ter-

tia, ostendat pendere. *Luna sub pedibus.* Licet mun-
danis sustentetur Ecclesia, ea tamen non affectat.
Et in capite ejus corona, etc. Id est duodecim apo-
stoli, quibus mundus credidit, vel in quibus mun-
dum vicit Ecclesia.

VERS. 2. — *Cruciat ut pariat.* Prædicando, ad-
versa patitur. Vel cruciatur a seipsa, id est carnem
suam macerat, ut prædicatio sit idonea.

VERS. 3. — *Draco magnus.* Non de magno effectu,
sed de potentia et superbia draconis loquitur.

Et cornua decem, etc. Id est regna et divitias qui-
bus principes decalogum legis impugnant.

VERS. 4. — *Et cauda.* Id est deceptiones, quibus
celant vitia, ut cauda celantur turpia. *Stellarum.* Id
est illorum qui illuminant Ecclesiam doctrina, non
vita. *Stetit ante mulierem.* Quæ patiebatur dolorem,
per quod credebatur cito cessuram. Per passionem
credebatur diabolus Ecclesiam subjugatam. *Devora-*
ret. Paratus erat draco ad devorandum ; sed non po-
tuit, quia natus est qui prohibuit.

VERS. 5. — *Et peperit.* Carnali generatione, Chri-
stus de Abraham et David præcessit ; vel peperit Ec-
clesia filium, id est fidem Christi in cordibus audi-
torum.

VERS. 6. — *Diebus mille.* Id est toto tempore quo
subsistit Ecclesia prædicatione Christi tribus annis et
dimidio facta.

VERS. 7. — *Michael et angeli ejus præliabantur.*
Ecclesiam sustentantes orando, auxilium ferendo.

VERS. 8. — *Non valuerunt.* Remove auxiliæ an-
gelorum, quia non poterunt Ecclesiam ducere in
peccatum.

VERS. 10. — *Et audivi vocem.* Cum ostendisset
diabolum in hoc certamine occulto ab Ecclesia vic-
tum auxilio filii et angelorum, subjungit exultatio-
nes angelorum ipsorum, vel sanctarum animarum
de victoria fratrum, ut laborent vincere qui de vic-
toria sua angelos vel sanctas animas audiunt exultare.
Accusabat illos. Officium diaboli est accusare,
id est per peccatum accusabiles reddere. *Die ac no-*
cte. In prosperis delectando, in adversis contristando.

VERS. 12. — *Descendit diabolus.* De cælo : vel de
minoribus sanctis, in quibus jam non habet locum
tentatio. *Sciens quod modicum tempus habet.* Quia
videt multos sibi subtrahi, et in locum suum sub-
stitui. *Et postquam vidit.* Cum vidit diabolus se per
occultam fraudem non posse proficere, aperta tri-
bulatione aggreditur expugnare. *Et datæ sunt mu-*
lieri, etc. Quæ etiam contra apertam tribulationem
habet auxilium ab eodem filio a quo habebat contra
occultam impugnationem.

VERS. 14. — *Aquila.* Illi dicuntur aquilæ, qui per
conversationem vitæ cælum petunt, et ideo in Deo
fixum habent intuitum. *Per tempus, et tempora,* etc.
Si accipitur illius Ecclesiæ status quæ erit tempore
Antichristi, dicetur aliter *per tempus et tempora et*
dimidium, etc., pro prædicatione Heliæ et Enoch ;
si generalis Ecclesiæ tempus accipitur, dicetur *per*
tempus, et tempora, et dimidium, etc., aliter pro præ-

dicatione Christi facta tribus annis et dimidio, quia A Christi prædicatione pascitur Ecclesia quotidie.

VERS. 16. — *Et adjuvit terra mulierem.* Id est Christus Ecclesie suæ dedit vires patiendi. *Et aperuit*, id est præparavit, et idoneam se fecit, ut reciperet quicquid sibi inferrent, ad similitudinem os aperientis. Hoc Christus in passione sua fecit, in quo suis exemplum patiendi se proposuit. *Absorbuit*, id est, omnes pœnas in se destruxit, factus immortalis et impassibilis, quod idem facit in suis.

VERS. 17. — *Iratus est draco in mulierem.* Quia licet non possit eam devincere, non tamen desistit invidere, et locum invadendi quærere.

VERS. 18. — *Et stetit.* Non tamen omnes illos videt minores, sed tantum super arenam, id est, in fructuosos moram fecit, in quibus apparent signa B vestigi.

CAPUT XIII.

VERS. 1. — *Et vidi*, etc. Bestia hæc spiritualiter est Antichristus, vel generaliter tota collectio malorum. *Capita septem et cornua decem.* Ad hoc ut bene posset istos vincere, talem familiam sibi instituit. *Nomina blasphemiarum.* Variis hæresibus erat bestia plena, vel variis simulationibus occultans vitia.

VERS. 3. — *Quasi occisum.* Simulabit se Antichristus mortuum, et per triduum latens post apparebit, dicens se suscitatum. *Et plaga mortis ejus curata est.* Arte magica ascendet in aera, ferentibus eum dæmonibus, et sic curabitur *plaga mortis ejus*, quia prius mortuus credebatur, post vivens reputabitur. C

VERS. 6. — *Et aperuit os suum.* In tantam fiduciam prorupit, ut quod occulte ante, jam tunc publice audeat blasphemare. *Et tabernaculum.* Id est omnem institutionem ejus, per quam laudabilis appareret.

VERS. 8. — *Occisus est ab origine mundi*, in suis, ut in Abel. Vel quia ante omnia dispositum est, quod in fine temporum occideretur. Vel occisus est in agno mystice quem Abel obtulit, vel in ipso Abel a fratre occiso præfiguratus est.

VERS. 10. — *Qui in captivitate.* Qui captivat homines nunc a fide, tandem a salute, scilicet Antichristus, vel ipse diabolus. *Qui in gladio occiderit.* Antichristus et sui occident gladio materiali et persuasionis, et peribunt gladio æterni iudicii. *Hic est*, etc. Id est, patientiam et fidem sancti tenebant, quia, illo destructo, sciunt se remunerandos. Respicendo pœnam malorum et remunerationem bonorum, patientes fiunt et fidem tenent.

VERS. 11. — *Et vidi.* Descripta tribulatione quæ erit per Antichristum, et suos participes, subjungit aliam quæ fiet per suos apostolos quos ipse per totum mundum sparget. *Cornua.* Quia simulabunt se habere innocentiam, et puram vitam, et veram doctrinam, et miracula, quæ Christus habuit et suis dedit; vel, duo Testamenta sibi usurpabunt. *Et loquebatur sicut draco.* Id est pseudoapostoli ita loquentur, sicut diabolus in Antichristo erat locutus.

VERS. 12. — *Et potestatem*, etc. Quia in omnibus caput suum sibi præponebant Antichristum.

Terram. Id est terrenos, et in amore terræ perseverantes; vel: *terram* secundum corpus, *habitantes in ea* secundum animam. *Adorare.* Quia et hi, simulata resurrectione, prædicationis suæ faciunt fundamentum, sicut et apostoli Christi fecerunt.

VERS. 13. — *Ignem*, id est malignum spiritum super suos faciet descendere, ut loquantur variis linguis. Ut apostolis datus est Spiritus sanctus in specie ignis, et sic illi dabunt spiritum malignum in specie ignis. *In conspectu.* Ut omnes videre possint cum apostoli Spiritum sanctum in conclavi acceperint.

VERS. 15. — *Ut loquatur imago.* Hic magica arte faciet statuam loqui et futura prædicere.

VERS. 16. — *Habere characterem*, etc. In manu et in fronte ponent signa, ut omnes confiteantur suum esse Deum verbo et opere.

VERS. 17. — *Numerum.* Id est qui expectant ab eo remunerationem eo minorem, vel mediocrem, vel maximam.

VERS. 18. — *Qui habet.* Cum liber præsens Græce sit editus, secundum Græcos numerus est quærendus apud quos omnes litteræ numerum significant. Nomen ejus *Antemos* quod ei competit, qui Christo contrarius dicitur: A, unum; N, quinquaginta; T, ccc; E, quinque; M, quadraginta; O, septuaginta; S, cc. Vel *Arnyme*, id est nego, qui Christum negat Deum, in quo idem numerus: A, unum; R, cc; N, quinquaginta; O, Lxx; Y, cccc; M, xl; E, quinque. Vel *Teian*, id est sol gigas, quod vero Christo, usurpative convenit Antichristo: T, ccc; E, quinque; I, x; iterum T, ccc; A, unum; N, L. Vel Latinis litteris: *Dicluz*, quia ipse se lucem esse dicit: D, quingenti; I, unum; C, centum; L, quinquaginta; V, quinque; X, decem; et sic eadem summa.

Sex primus perfectus numerus est, et significat illos minus perfectos qui conjugati sunt, et pro modo suo decem præcepta servant. Sexaginta significat mediocriter perfectos, qui, dimissis legalibus conjugis in castitate permanent, et iterum decem præcepta pro modo suo complent. Centum significat perfectissimos qui mentis et corporis integritatem non violant et decem præcepta perfectissime servant. *Hi reddunt fructum, alii tricesimum, alii sexagesimum, alii ocentimum.* Et discipuli Antichristi tunc dicent neminem posse salvari, nisi Antichristo obtulerint aliquem de fructibus illis.

CAPUT XIV.

VERS. 1. — *Et vidi: et ecce Agnus stabat.* Ostensa gravissima persecutione, quam patietur Ecclesia ab Antichristo et ejus apostolis, nunc ostendit qualem habeat adiutorem, et qualem ipse habeat familiam, ut magis electos afflictos consoletur. *Centum quadraginta*, etc. Id est in virginitate perfectissimos, in fide trinitatis ex quatuor mundi partibus collectos.

VERS. 2. — *Tomitru.* Quia terret eos qui ad cond

sortium suum venire suffugiunt. *Citharædorum*. A Quia ipsi ad hoc se instituerunt, ut extenderent sua corda devota super lignum crucis. *Citharizantium*. Quod ex officio habebant, opere implebant.

VERS. 3. — *Et cantabant*. Id est de integritate animæ et corporis exsultabunt : quod gaudium nunquam eis veterascet, sed semper est eis ut novum.

VERS. 4. — *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt*. Id est quos ad hoc ut essent virgines sanguis Christi elevavit. *Ex hominibus primitiæ*, etc. Ut ex grege optimus equus, vel ex fructibus primitiæ.

VERS. 6. — *Et vidi*. Descripta impugnatione facta per duas bestias, suppositoque auxilio Agni et dignitate familiæ ejus ostensa, subjungitur admonitio, ut ad hanc familiam accedant, et comminatio, ut ab alia declinent. *Alterum angelum*. Id est prædicatores qui sunt alteri a Christo, id est vicem ejus exsequentes. *Per medium cæli*. Per catholicam Ecclesiam, quam verbis et exemplis secum trahunt. *Evangelium æternum*. Id est prædicationem æternam promittentem, et sui observatores ad æternitatem ducentem.

VERS. 7. — *Timeate Dominum*, etc. Bene operando, et bene de eo annuntiando, ut per vos gloriosus appareat. *Quia venit*. Quasi dicat : Non deficiatis, quia non longo tempore patiemini.

VERS. 8. — *Et alius angelus secutus est eum*. Hoc dicit, quia prædicatores sibi invicem succedunt. *Cecidit*. Bis positum vocabulum *cecidit*, infinitatem significat, in quo omnimoda destructio intelligitur. *Vino iræ fornicationis*. Id est vitiiis, et præcipue idololatria, quæ est dulcis potus peccantibus, quibus ipsi alios inquinant, et, ne recto tramite gradiantur, inebriant; unde debetur eis ira Dei. Purum vinum bibitur, dum flagellat Deus hic ad emendationem : turbidum, dum infertur æterna damnatio.

VERS. 9. — *Et angelus tertius*. Tres ponit pro fide Trinitatis, cum tria hæc in eadem persona possint considerari.

VERS. 10. — *Quod mistum*. Quasi dicat : Qui non corrigitur vindicta ejus ad correctionem data, punietur æterna pœna. *In calice*. Calix est vindicta Dei, ubi desuper merum quod ad correctionem hic vindicat, subius est fæx, id est damnatio in ultimis. *Bibent impii de vino*, id est de fæce : quod vinum quia vult ad comparisonem meri ostendere turbidum, addit quod mistum est.

VERS. 11. — *Et fumus tormentorum*. Quod quædam de damnatione malorum numerat, non dicit pro damnatione describenda : sed tantum pro terrore inferendo illis quos deterret ab eorum consortio. *Ascendet in sæcula*. Cum dicit : *ascendet in sæcula*, notat æternam pœnam continuari. *Nec habent requiem*. Quasi : Non mirum si illi qui Antichristum adoraverunt tempore ipsius punientur, quia sui etiam præcedentes ministri eandem pœnam habebunt.

VERS. 12. — *Hic patientia*, etc. Id est hic debent patienter pati sancti, ne veniant ad æternam pœnam.

VERS. 13. — *Opera*. Id est mercedes operum quæ sequuntur. Quasi : Dum in mundo erant, majores tribulationes ad majorem coronam ingruebant : unde adeo abjecti reputabantur, sed jam nihil patientur.

VERS. 14. — *Et vidi*. Ostensa remuneratione bonorum, per quod invitabat ad consortium eorum, supponit damnationem impiorum, ut per terrorem ducat ad idem propositum. *Similem Filio hominis*. Quia non jam vere erat Filius hominis, qui immortalis.

VERS. 15. — *Angelus*. Id est sancti, qui usque huc fuerant in fidelibus occulti, in claritate apparebunt judicaturi, orantes cum desiderio, ut Deus separationem faciat bonorum et malorum. *Exiit de templo*. Exire dicuntur sancti de templo, cum jam apparent non quales olim fuerant, sed quales in æternum mansuri. *Quia venit hora*, etc. Quia jam est opportunum, cum completus sit numerus tuorum.

VERS. 18. — *Et alius angelus*, etc. Cum sanctus Joannes ostendisset Deum potestatem judicandi habentem a sanctis implorari, et sic iudicium fieri, ostendit eandem potestatem sanctos habere, et Christum ut iudicent imperare, et illos imperio obedire. *Alius angelus*, id est Christus, qui occultus et vilis fuerat, in fidelibus clarus apparuit, et veniens de altari, id est de loco secretiori, quod nunquam alii sancti, solus enim Christus est cognitus ab omnibus Deo consubstantialis. *Mitte falcem*. C Per messem terræ et uvæ vineæ, eorundem malorum damnatio intelligitur; sed tamen per vineam illos determinatius habemus qui majori studio mala operabantur, sicut vineæ, ut fructificet major cura quam terræ adhibetur.

VERS. 19. — *Et misit in lacum*, etc. Unde Propheta : Lacus ubi non erat aqua, id est refrigerium.

VERS. 20. — *Et exiit sanguis*. Æterna pœna pro peccato sanguinis, non autem vinum quod est in cellario Dei ponitur. *Usque ad frenos equorum*, id est usque ad ipsos rectores iniquorum puniendos, scilicet diabolos. *Per stadia*. Omnes intellige ludis mundi, id est vitiiis detentos, qui vel simpliciter in hoc sunt perfecti, quod per sex habemus; vel perfectiores, quod per centum; vel perfectissimi, quod per mille.

CAPUT XV.

VERS. 1. — *Et vidi*, etc. In his tribus visionibus supradictis, id est revelatione mysteriorum, datione tubarum, et in pugna mulieris contra diabolum, a principio redemptionis prosecutus est ordinem usque ad diem iudicii : in his vero tribus sequentibus, circa ultima tempora immoratur, quia de his præcedentibus in aliis divinis Scripturis dictum enucleatius, de illis vero parum et occultius. In hac ergo quinta visione, materia sunt septem angeli tenentes phialas, in quibus continentur plagæ, id est destructiones iniquorum qui tempore Anti-

christi erunt, quæ destructio maxime hortatur præ-
sentes ad patiendum. In sequentibus ponit visiones
tres, cum quatuor sint supradictæ. Sed ommissa
prima, quæ fuit de correctione ecclesiarum, de aliis
tribus dicit, consideratione tamen. *Et mirabile*. Mi-
rum est hominem habere tantam potestatem, ut
alios possit damnare. *Plagas septem*, id est omnes,
excæcationem et destructionem illorum qui tempore
Antichristi erunt. *Quoniam in illis*. Vere plagas ha-
bent, quia iram Dei super iniquos exercebunt, et
vere *novissimas*, quia in mundo post eas non inferet
Deus alias.

VERS. 2. — *Tanquam mare vitreum mistum igne*.
Id est baptismum, ubi fidei puritas exigitur, et ho-
mines a vitis mundantur. *Habentes citharas*, id est
mortificantes carnem, quod Deus eis injunxit, vel
quod prior ipse fecit.

VERS. 3. — *Canticum Moysi*. Id est veterem le-
gem, et est exultatio bene intelligentibus, id est
spiritualiter. *Via*, id est institutiones Dei, per quas
nos ad Deum, vel ipse ad nos venit, sunt *justæ*, quia
unicuique pro merito reddunt; et *veræ*, quia perdu-
cunt quo promittunt.

VERS. 4. — *Judicia tua*, etc. Quod quosdam eli-
gis, quosdam reprobas, ut cognoscant fideles esse
ex justitia.

VERS. 5. — *Et post hæc*. Cum ostendissent illos
angelos habere potestatem plagandi, dicturus quas
plagas illi sunt illaturi, prius proponit causam qua
ostendit illos dignos esse qui plagas sunt passuri,
scilicet quia omnia mysteria Ecclesiæ sunt revelata
omnibus volentibus intrare, quæ isti malo merito
suo non possunt intelligere. *Apertum est templum*, id
est revelata sunt mysteria Ecclesiæ, in qua Deus
habitat, et ad honorem Dei militant.

VERS. 6. — *Et exierunt*. Et quia ita aperta erant,
exibunt prædicatores et reprehendent male ope-
rantes.

VERS. 7. — *Et unum*. Quia quod illi prædicabunt
ex institutione priorum patrum habebunt, qui omnes
unus dicuntur, quia unum docent. *Iracundiæ*, id est
iræ: quia corrigunt, corripunt, iram Dei peccanti-
bus minantur, aliquando etiam excommunicant.

VERS. 8. — *Fumo a majestate*, etc. Quamvis tunc
omnia erunt ita aperta fidelibus, tamen ipsa erunt
clausa obscura infidelibus. *Introire*, id est intelli-
gere illud occultum Dei iudicium, quare alios elegit,
alios reprobat, donec in fine mundi aperte cognos-
cant sancti. Vel, introire interim in Ecclesiam, donec
nec completa sit omnimoda damnatio malorum in
iudicio, quia postea constat non intraturos.

CAPUT XVI.

VERS. 2. — *Vulnus*. Inobedientia est causa quare
vulnus illud fiat.

VERS. 3. — *Et factus est sanguis*. Id est damnatio
ejus illata est pro sanguine quem effuderunt. *San-
guis*, id est, damnatio illa erit *tanquam mortui*, id
est irrevocabilis; sicut enim mortuus non redit ad
vitam, sic illa sententia damnationis non revocabi-

tur. *Omnis anima vivens*. Omnes consentientes, qui
vivere videntur, non quia aperte persequuntur, sed
propter consensum damnabuntur.

VERS. 4. — *Super flumina*, etc. Quia similiter isti
damnabuntur pro sanguine quem fuderunt, vel
corporaliter, vel spiritualiter.

VERS. 5. — *Audivi*. Id est intellexi ipsos prædi-
catores qui hanc vindictam facient, non sibi sed
Domino attribuentes et juste fieri confirmantes.
Qui es et qui eras. Venturum non ponit, quia in
proximo venturum intellexit.

VERS. 6. — *Et sanguinem eis dedisti bibere*. Id
est, æternam pœnam pro effusione sanguinis, in qua
promerenda sunt delectati.

VERS. 7. — *Et audivi*. Quod magistri dicunt, disci-
puli confirmant. *Etiam, Domine Deus omnipotens*, etc.
Ex magna affectione convertunt sermonem ad Deum.
Iusta. Justum enim est ut qui sanguinem fudit
bibat vindictam sanguinis.

VERS. 9. — *Et æstuaverunt*. Vel afflicti afficient
tortores æstu iracundiæ, dum invenientur insepara-
biles, et sic æstuaverunt invidia et ira. *Neque ege-
runt*. Interius poenitentes dolebant, extra confiteri
non audebant.

VERS. 10. — *Super sedem bestię*. Hoc dicit, quia
ii sunt tantum corpora, et non spiritus: super quos
sedebit, quia corporalia et non spiritualia dabit,
Commanducaverunt, etc. Mutua detractioe se omnes
reficientes.

VERS. 12. — *Præpararetur via*. Quia, finito mundo,
erit resurrectio fidelium, qui venient ab ortu solis,
id est a Christo, quando inceperit lucere, id est se
manifestare.

VERS. 13. — *Vidi*. Effusionem phialæ super istos,
et ipsos non corrigi, sed in majorem excæcationem
præcipitari. *Exire spiritus*. Id est omnes impios
qui pro nimia malitia dicendi sunt spiritus im-
mundi; vel, ipsos dæmones, quos in cordibus alio-
rum generant. Sicut enim fideles sua doctrina ge-
nerant fidem Christi in cordibus aliorum, sic isti
malitia diabolum. *Ranarum*. Ranæ in luto moran-
tur, et garrulæ sunt, et aliis quietem auferunt: sic
et isti.

VERS. 14. — *Procedunt*, etc. Procedunt dæmo-
nes, et congregabit diabolus, quia omnes unus.

VERS. 16. — *Et congregabit*. Id est, facient illos
habere fiduciam in Antichristo, qui est refugium
omnibus volentibus furari sanctis fidem suam; vel
ad quem gloriabuntur omnes mali diversarum sec-
ctarum.

VERS. 17. — *Et septimus angelus*. Ostenso super
quos angeli phialas suas effundant, supponit quid
contingit ipsis malis per effusionem istam, scilicet
quia hic quantum poterunt, repugnabunt, quasi ab
ipsa infusione acceperint incrementum, sed tandem
detrudentur in infernum.

VERS. 18. — *Et facta est civitas*. Propter istam
damnationem et propter peccata quæ ipsi addunt,
damnata est ipsa civitas, et divisa est pœna unicui-

que pro merito, Judæis scilicet et gentibus, et falsis Christianis. *Civitates gentium ceciderunt*, id est, omnes collectiones malorum in generatione prima manentium damnabuntur: carnali, non in secunda regeneratione spirituali.

VERS. 19. — *Venit in memoriam*. Id est, recordatus est Deus singula peccata eorum quorum prius videbatur oblitus. *Dare ei calicem*. Ad hoc ut ipse Deus daret illis pœnam mensuratam pro delectationibus quas habuerunt. Retribuit Deus malis pro meritis, id est quod meruerunt, sed non quantum meruerunt, ut in ipsa retributione ubi patet justitia, sit etiam misericordia. *Universa enim viæ Domini misericordia et veritas*. Bonis etiam dat pro meritis et plus quam meruerunt, ut misericordia ibi justitiæ prævaleat.

VERS. 20. — *Et omnis insula fugit*. Et vidit quod omnes qui pro Deo afflicti in mundo et virtutibus eminentes respectu harum pœnarum, in vita sua vitaverunt consortia impiorum, et ideo non sunt inventi in pœnis eorum.

VERS. 21. — *Talentum*. Talenti genera sunt tria: magnum, centum et viginti librarum; medium, septuaginta duarum, minus quinquaginta. De medio hic dicit, quia peccatores in septuaginta duabus linguis non effugient hanc vindictam.

Et blasphemaverunt. Id est, in inferno positi, quamvis sciant se pro merito puniri, dolebunt tamen quod Deus tantam potentiam habet quod plagas eis inferat, et est blasphemia.

CAPUT XVII.

VERS. 1. — *Et venit unus*, etc. Cum descripsisset plagas quas inferent prædicatores tempore Antichristi, et damnationem æternam quam iidem patientur impii, monet attendere causas ipsius damnationis. Quasi: Ostendi vobis quid in illo futuro fiet, modo cavete vobis vos potentes, quia idem diabolus, qui tunc ita aperte decipiet, occulte decipit quotidie, et ad eundem interitum vos ducet, quo et illos. *Angelus*. Angelus hic habet personam docentis, Joannes discantis personam tenet. *Ostendam tibi damnationem*, id est causam damnationis malorum, qui, relicto Creatore, fornicantur cum damone, idola colendo, terrena amando, immunditiæ serviendo. *Meretricis*. Meretrix ista magna est Antichristus, et mali qui tempore ejus erunt; quæ jam sedet super aquas, id est jam regnat super malos potentes, quorum omnium ipse est caput. *Quæ sedet super aquas multas*, id est, quæ regnat super multos populos quos attrahit ad se luxuria. Unde Dominus ad Job: *Virtus ejus (Job. xl)*, scilicet diaboli, *in lumbis*, quando viros (quorum seminarium in lumbis est) decipit: *in umbilico*, cum mulieres (quarum semen est umbilico) decipit. Unde Propheta (*Ezech. xvi*), ad Jerusalem quasi ad meretricem: *In die ortus sui*, id est hoc tempore sæculi, *non est præcisus umbilicus tuus*, id est, non refronasti luxuriam.

VERS. 2. — *Inebriati sunt*, etc. Sicut ebrius nihil timet, sic terrehis inbærentes intantum excæcabantur amore terræ, ut nec Deum diligant, nec pœnas timeant.

VERS. 3. — *Mulierem sedentem*. Id est, illos molles qui Evæ (a qua peccatum incœpit) conformantur; qui habent diabolum fundamentum, qui est sanguineus et in se et in suis; vel quia sanguinem sanctorum fundunt, eloquia Dei male intelligunt. *Capita septem*. Quinque sensus corporis, et postea errorem, et tandem Antichristum, per quæ septem diabolus ducit homines ad peccatum. *Cornua decem*. Id est decem regna quæ erunt tempore Antichristi, per quæ alia intelliguntur.

VERS. 4. — *Circumdata purpura*. Id est regali veste: dicent se reges ut decipiant. *Auro*. Quia videbuntur divina sapientia illuminati. *Poculum auream*, id est divinam Scripturam, qua potantur fideles ad salutem. *Abominatione*. Id est quæ, secundum illas expositiones, debent abjici ab hominibus, quia immunditiam carnis docent et fornicari a Deo.

VERS. 5. — *Et in fronte*. Quamvis sit ita habilis ad decipiendum, tamen, o fideles, ne desperetis, qui habet *in fronte*, id est in manifesto, signum quod rudibus est mysterium istud quo dat exemplam faciendi peccata, pro quibus terreni a salute fidelium repellentur.

VERS. 6. — *Ebriam*. Id est depressam vindicta pro effusione sanguinis: ut præ doloribus nimis nesciat ubi sit. *Et miratus sum*. Hic habet Joannes personam illorum qui, cum vident malos in mundo exaltatos, mirantur cum audiunt pœnas quæ ipsis malis promittuntur, et cum ita sint puniendi, quare Deus permittit illos exaltari. Sed docentur intelligere illam exaltationem datam ad majorem excæcationem, et tandem juste inferri æternam damnationem.

VERS. 7. — *Ego tibi dicam*. Id est quare puniantur isti mali, id est diabolus qui eos peccare fecit: quod est incognitum, nisi doctis.

VERS. 8. — *Bestiæ quæ portat eam*. Bestia, id est diabolus, portat, id est regit, mulierem, id est omnes malos effeminatos. Qui enim alios regit, quasi omne regiminis portare dicitur. *Fuit*. Ante adventum Christi, habuit diabolus maximam potestatem, sed post licet non penitus amisit, tamen non modice debilitatam habet. *Ascensura est*. Quia tempore Antichristi potestatem recipiet, per illos enim qui in peccati profundis sunt ascendet in elationem. *Et in interitum ibit*. Quia, mortuo Antichristo, amplius non habebit tentandi locum. *Mirabuntur*. Cum viderint mali potestatem suam ita annihilatam, dolebunt: non quasi penitentes, sed tantum admirantes. *Septem capita*. Per hæc septem, erigit diabolus homines in superbiam, et in iis innituntur infideles.

VERS. 10. — *Quinque ceciderunt*. Adam, si in obedientia perseverasset, sensus corporis ad nullam voluptatem vertentur, malam scilicet; sed per pec-

catum ita corrupti sunt, ut jam naturale sit lenia tactu, sapida gustu, nare odorifera, visu pulchra quærere. Hi sunt quinque reges per quos diabolus in pueritia regit, quia ipse fuit causa quare corrumperentur. Hi sunt quinque viri Samaritanæ. In iuventa succedit error, nam postquam discretionem habet, et si peccat, jam non sensibus, sed errori imputatur: de quo Dominus: *Quem nunc habes non est tuus vir (Joan. 17).*

VERS. 11. — *De septem est.* Quia similiter peccat, et similiter punietur: et ipsa octava, quia omnes transcendit, et in nequitia et in pœna.

VERS. 15. — *Populi sunt, etc.,* id est præsentem mali, ex omni diversitate hominum collecti.

VERS. 16. — *Desolatam facient.* Solatium diaboli est perditio malorum, quos perdet completo numero B impiorum. *Et nudam.* Diabolus habet potestatem faciendi signa ad decipiendum, hanc perdet completo numero bonorum, quia postea tentatio non habebit locum. *Carnes.* Carnes fornicariæ manducare dicuntur, quia inferendis pœnis delectabuntur.

igne concremabunt. Id est, tormentabuntur pro delectationibus ejus quas secuti sunt.

VERS. 17. — *Donec consummentur verba.* De promissione præmiorum vel pœnarum.

CAPUT XVIII.

VERS. 1. — *Et post hæc vidi.* In hac sexta visione, agit de ultimis pœnis quas patientur impii in inferno pro singulis peccatis; et primum de Babylone ostendit; postea de bestia et pseudopropheta; tandem de ipso diabolo in quo finis patet, in quo damnato erit finis. Istam damnationem prosecuturus est, et a Christo prædicatam esse dicit, ut major ei fides habeatur.

VERS. 2. — *Cecidit, cecidit.* Bis pro duplici damnatione animæ et corporis, vel quia æternaliter punietur. *Custodia omnis spiritus immundi.* Dæmones in pravis cordibus pro carnis illecebris sunt immundi, per mentis elationem volucres, vel quia per hunc aerem discurrunt.

VERS. 3. — *De virtute.* Id est de peccatis per quæ acquiruntur divitiæ, quia omnis dives, vel iniquus, vel hæres iniqui.

VERS. 4. — *Et audivi.* Dicens futuram illam damnationem ad præsentem, supponit admonitionem. *Exite,* quia modicum tempus superest, quo pro merito accipient mercedem.

VERS. 5. — *Quoniam pervenerunt peccata, etc.* Peccata perveniunt usque ad contemptum Dei per impœnitentiam.

VERS. 6. — *Reddite illi.* Sicut vindictam meam de vobis, qui purgaminis, exercuit, sic vos injuriam meam vindicate in illis. *Duplicate duplicia,* id est animæ et corpori majores pœnas inferte quam ipsi vobis.

VERS. 7. — *Quantum glorificavit se, etc.* Hoc recte dicitur, quia recipiunt alii plus, alii minus. Causa discretionis hujus repetit quod dixerat superius. *Et*

vidua non sum. Quia habeo consolationem in temporalibus.

VERS. 8. — *Mors.* Absentia vitæ, id est Dei, quia præsentia ejus vita est.

VERS. 9. — *Et stebunt.* Alii autem gaudium perpetuum habebunt. *Reges terræ.* Etiam illi qui bene rexerunt terrenitatem suam; sed aliquando fornicati sunt cum ista, dolebunt, quod nunquam similes illis fuerint. *Cum viderint fumum incendii ejus,* id est, cum defecerint divitiæ, quod est signum æterni incendii iudicii; vel cum viderint pœnam exaltatam ultra modum.

VERS. 11. — *Et negotiatores terræ stebunt.* Quia illa perire dolebunt, in quibus suam deputabant prosperitatem.

VERS. 12. — *Auri et argenti, etc.* Per aurum sapientia, argentum divina eloquia. Christus in lapide pretioso significatur; apostoli in margaritis: in bysso candido sanctorum justificationes; in purpura martyrium; in serico virginitas; in cocco rubeo caritas; in ligno thyino imputribili constantia indeficiens; in ebore virtutum pulchritudo; in ære fortitudo et longanimitas; in ferro sublimitatis acumen; in marmore invicta humilitas.

VERS. 13. — *Cinnamomum.* In cinnamomo, odor virtutum quas simulant intelligi debet. *Simile et tritici,* id est carne Christi, qua fideles vere satiantur, reprobi irritantur. *Mancipiorum et animarum.* Distinguit: quia quidam fiunt servi tantum corpore, ut Joseph; quidam etiam animo, ut si Ægyptius venditus Judæo, ritu eorum circumcidatur, vel paganorum idola colat.

VERS. 20. — *Exsultate super eam.* Postquam prædixit hanc damnationem futuram impiis, monet bonos exsultare, ut concordent divino iudicio; vel quia, his damnatis, sequitur eorum remuneratio.

VERS. 21. — *Et sustulit.* Elevat Deus malos, ut gravius puniat vel corruant. *Lapidem quasi molarem.* Ad litteram etiam omnia ista visa sunt. *Hoc impetu.* Postquam descriptæ sunt singulæ pœnæ, ostenditur sibi modus damnationis, quasi diceret: Quod vidi prædictum, vidi etiam jam impletum, sicut vides in hac figura; vel: quanto plus exaltati erunt, tanto gravius cadent.

CAPUT XIX.

VERS. 1. — *Post hæc audivi.* Id est, damnationem malorum vidi completam, sicut a Christo audieram complendam. Modo subjungit quod de ista damnatione sancti exsultant sicut moniti erant ad exsultandum in versu illo: *Exsultate super eam, cœli,* per quod multo gravior intelligitur pœna malorum. *Alleluia, etc.* Ideo dicimus alleluia, quia laus est Deo nostro, et quia talia nobis fecit, antonomastice eum laudare debemus.

VERS. 4. — *Et ceciderunt seniores, etc.* Non minores sancti solummodo de hac damnatione laudaverunt Deum, sed etiam illi majores qui in Ecclesia fuerunt iudices et doctores aliorum. Amen. Specia-

liter Deus laudandus est de hoc, quod inimicos nostros ita punit.

VERS. 5. — *Et vox*, etc. Dicta damnatione malorum et exultatione sanctorum, supponit admonitionem ad presentes, quasi dicat: Vidistis exultationem, modo vos providete vobis ad vestram salutem. *Pusilli*. Qui nequeunt altiora penetrare mysteria, nec Dei possunt implere consilium: *Vende omnia, et sequere me*, intelliguntur nomine pusillorum.

VERS. 6. — *Et audivi quasi vocem*, etc. Ostensa lætitia quam habebant sancti de perditione malorum, supponit aliam lætitiā ipsorum quam de salvatione sua (quam dicturus est) habebunt.

VERS. 7. — *Et uxor ejus*, etc. Et conveniens est ut jungatur Ecclesia Christo, quia ipsa Ecclesia fecit se idoneam ut recipiretur.

VERS. 10. — *Et cecidi*, etc. Quia eum majorem me intellexi, et obedire paratus fui, sic et vos obedite mihi. *Vide ne feceris*. In veteri lege non prohibuit se adorari; sed post ascensionem, videns super se exaltatum hominem, ab homine timuit adorari.

Testimonium enim, etc. Quidquid prophetæ dixerunt, perhibet Christo testimonium.

VERS. 11. — *Et vidi cælum apertum*. Dicta damnatione Babylonis, et exultatione quam inde habebunt sancti, supponit damnationem ipsius Antichristi et apostolorum ejus, quod est ibi: *Et apprehensa est bestia*. Et isti, quare damnantur? quia pugnaverunt contra Christum quantum potuerunt, et tamen Christus bene poterit vincere, qui tantam habet potestatem secundum divinitatem et humanitatem, quod nullus possit resistere ei, et ideo debemus eum imitari. Unde et ipse admonitionem interponit: *Et vidi unum angelum*. Vidi vocatos ad nuptias, vidi etiam et qui possunt venire: nam bonum adiutorem et bonos habent admonitores. *Equus albus*, id est caro Christi portans Verbum Dei ad bellum contra diabolum.

VERS. 12. — *Sicut flamma lignis*. Quia comburit vitia, et accendit, et illuminat. Hæc omnia sine respectu alicujus dicta sunt, ut tantum notemus qualis sit et quanta possit.

VERS. 13. — *Verbum Dei*. Id est: *Ipsæ dixit, et facta sunt* (Psal. xxxii): per quem omnia Pater fecit, et per quem Pater mundo se annuntiavit.

VERS. 14. — *Vestiti byssino albo et mundo*. Id est, in corporibus mundis, qui ab illicitis refrenantur, et stimulo charitatis ad bona incitantur, id est ad justitiam.

VERS. 15. — *Gladius ex utraque parte acutus*. Id est, divina sententia, incidens pravās cogitationes mentis et illicitos motus corporis; vel Vetus et Novum Testamentum. *Reges eas*. Sanctos de virtute in virtutem promovendo, malos de vitio in vitium labi sinendo.

VERS. 16. — *Et habet in vestimento*. Vel in cordibus fidelium qui sunt vestimentum Filii, scriptum est: *Rex regum*.

VERS. 17. — *Et vidi unum angelum*. Ostensa dignitate Christi, per quam diabolus expugnare poterit, subdit admonitionem de præsentī, quasi diceret: Ipsi tali adhærere debetis. *Omnibus avibus*. Omnibus fidelibus qui agiles et leves sunt in promotione honorum operum. *Venite*, etc. Bene operando, in eadem fide, non diversas hæreses sequentes sicut mali; vel: de partibus mundi diversis ad me venite. *Et congregamini*. Quasi: Multum debetis esse solliciti, ut ad hanc cœnam venire possitis, quia nisi bene pugnaveritis, diabolo succumbetis; quia multum paratus est nocere vobis, eum tamen auxilio Dei superare poteritis.

VERS. 20. — *Viri missi sunt hi duo*. Videlicet Antichristus et sui apostoli majores pœnas patientur quam alii, ad similitudinem illius qui vivus comburitur.

VERS. 21. — *Et cæteri occisi sunt*. Id est, sequaces eorum minori pœna puniuntur, vel illi qui erunt cæteri, sive ad eum conversi, occisi mundo, vivent Deo. *Et omnes aves*, id est omnes sancti, delectati sunt de pœna illorum, et de profectu fratrum.

CAPUT XX.

VERS. 1. — *Et vidi angelum*. Dicta damnatione Babylonis et Antichristi et pseudo apostolorum, supponit damnationem ipsius diaboli, et præponit causam quare et tempus quo damnabitur: et quis illum poterit vincere, scilicet ille qui in humili adventu potuit illum ligare quantum voluit, glorificatus eundem on. nino destruere poterit. *Abyssus*. Abyssus tenebrosa vocantur corda impiorum; vel ipse diabolus, quos Dominus sævire permittit et refrenat quando vult.

VERS. 2. — *Apprehendit*. Id est, peccasse ostendit dum se immunem a peccato ille diabolus occidit. *Ligavit eum*. Sciendum quod similiter in Abraham et aliis fidelibus diabolus fuit ligatus sicut in istis præsentibus; sed in illis ligavit spes futuri Christi, in istis ipse Christus adveniens ligavit.

VERS. 3. — *Et misit eum*, etc. Quia ejectus a fidelibus, in malis cœpit dominari atrocius: sic legitur in Evangelio, quod intravit in porcos. *Signavit super illum*, etc. Id est sigillum posuit, scilicet signum crucis, quod eum sic superat, ut a fidelibus repellat. *Et post hæc oportet*, etc., ut recipiat potestatem quam habuit ante adventum Christi.

VERS. 4. — *Et vide sedes*. Ligato diabolo, vidi solutos fideles, et minores prælati suis obedire paratos, et prælatos judicare subditos. Vidi in tempore ligationis Ecclesiam ad bene operandum ita solutam, et hoc eodem tempore, illos qui pro Christo moriuntur vidi statim in gloriam intrare, nunquam ad inferos descendere, sicut Abraham et cæteri prophetæ descenderunt, quamvis justī fuerunt. *Et animas decollatorum*. Et vidi similiter animas eorum qui non adoraverunt. *Et vixerunt*. Et non dico vivent et regnabunt in futuro, sed etiam in hoc præsentī, scilicet ex quo interfecti sunt vixerunt et regnabunt cum Christo.

VERS. 5. — *Cæteri vero mortuorum non vixerunt*, id est, æternas patientur pœnas, et in hoc præsentī, quia statim moriuntur. *Hæc est resurrectio*. Quod diabolus ita ligatus est, et quod a peccatis resurgunt homines, et quod ipsis mortuis statim animæ fruuntur æterna requie, est prima resurrectio et potissima. *Prima*. Ad differentiam illius quæ erit simul in anima et corpore, hæc dicitur prima.

Qui habet partem. Si omnes perfecti esse non possunt, nec in eadem claritate futuri sunt. *Secunda mors*, id est, damnatio æterna, quæ erit in corpore et in anima reproborum, non apprehendet electos, qui in nullo unquam augentur. *Sed erunt sacerdotes*, id est æternas laudes offerentes Divinitati et humanitati.

VERS. 7. — *De carcere*. Id est, de cordibus reproborum, in quibus modo ligatus est, ne pro velle sæviat. *Magog*. Id est detectos, id est omnes persecutores diabolum in se tegentes, et tandem ad apertam persecutionem procedentes. Vel ad litteram has duas gentes prius seducet, et per eas ad alios procedet.

Et circumierunt castra sanctorum, id est eosdem sanctos in virtutibus munitos et unanimes in hoc bello.

VERS. 10. — *Die ac nocte*. Hoc dicit, respectu gloriæ sanctorum, quæ est dies, et pœnarum suarum, quæ est nox.

VERS. 11. — *Et vidi thronum*. Dicta destructione diaboli et suorum membrorum, supponit destructionem mundi, ad majorem pœnam impiorum. Competit enim ut destructis malis mundus destruat, secundum quod ab eis fuerat corruptus. Sæpe locutus de glorificatione sanctorum et de pœnis impiorum, non fecerat mentionem corporum, si deberent gloriificari vel puniri; ideo hic aperte ostendit ea.

VERS. 12. — *Et libri aperti sunt*. Libri, id est, divina præcepta quæ qui dimiserunt, scient se pro merito puniri; vel libri sunt conscientia singularum, quæ apertæ omnibus erunt. *Alius liber*. Id est, Christus, qui tunc omnibus apparebit potens et suis dabit vitam. Vel, liber est præscientia Dei, quia tunc aperte scient mali se non prædestinatos ad vitam quam in mundo existentes sibi promittebant. *Ex his quæ scripta erant*. Per comparisonem sanctorum impii damnabuntur: legent enim ipsi impii in ipsis sanctis quæ agere noluerunt.

VERS. 13. — *Et dedit mare mortuos*. Vult aperte ostendere corpora mortuorum quantumcunque fuerint dissecta, in illo iudicio vivificari, quod quidam non credunt.

VERS. 14. — *Hæc est mors secunda*. Quasi dicat: Cavete vobis a morte prima, quia ex illa prima sequitur hæc secunda.

CAPUT XXI.

VERS. 1. — *Et vidi*. In hac septima visione agit de innovatione elementorum, glorificatione sanctorum, describens merita per quæ sancti ita glorificati sunt. *Cælum novum et terram novam*. Immutatio

aeris et terræ, dubitabilis non est quin per ignem fiat. Sed de aqua dubitatur, nam purgationem in se ipsa habere creditur.

VERS. 2. — *Sicut sponsam ornatam*. Sicut sponsus præmittit munera sponsæ antequam eam ducat, sic Christus Ecclesiæ fidem et virtutes et bona opera antequam eam suscipiat in gloria.

VERS. 3. — *Vocem magnam de throno*. Cum dixisset se vidisse innovationem elementorum et glorificationem sanctorum, incognitum id erat, et, ne incredibile videretur, apponit auctoritatem sanctorum Patrum, qui hoc prædixerunt. *Ecce tabernaculum*. Id est in evidenti est, quod in eadem gloria erit humanitas Christi in qua militavit, et homines eum imitati et ea sunt bene usi.

Et ipsi populus ejus. Id est, in nullo offendentes, quod non esse potest dum sunt in carne mortali.

VERS. 4. — *Et mors*. Vere non erunt ibi lacrymæ, quia non erit causa lacrymarum.

VERS. 5. — *Et dixit*. Quasi dicat: Scribe quidquid ostensum est tibi de hac innovatione. Hoc pro utilitate præsentium factum est, quibus hæc scribere jussus sum. *Scribe: quia hæc*, etc. Jubens scribere, et aliis nuntiare, supponit exhortationem, ut omnes ad hanc innovationem laborem pertinere.

VERS. 6. — *Et dixit mihi*. Posita auctoritate sanctorum de hac innovatione, ponit auctoritatem ipsius Dei. *Factum est*. Ne quæreret aliquis: Quid post illam innovationem futurum est, dicitur sibi nihil restare faciendum.

Alpha et omega. Quasi dicat: Hanc innovationem facere potero, quia ego omnia creavi, et in me omnia consummabuntur. *Sitienti*. Non dabo sitienti ad horam, sed perseveranti.

VERS. 7. — *Possidebit hæc*. Id est, me ipsum, qui sum principium omnis beatitudinis.

VERS. 8. — *Timidis*. Id est: illis qui timore pœnarum fidem accipere fugiunt, vel acceptam relinquunt, erit æterna damnatio.

VERS. 9. — *Veni et ostendam*. Descripta gloria quam habituri sunt sancti, dicit quo merito, vel quo auxilio sint accepturi.

VERS. 10. — *In montem magnum*. Christus est mons, quia munimentum suorum magnum est, quia totum mundum replet, *altus*, quia insuperabilis.

Ostendit mihi civitatem. Et super illum montem ostendit Ecclesiæ fundamentum.

VERS. 11. — *Lumen*. Ipsa Jerusalem cœlestis lucens pro modo suo, est similis Christo, qui fuit in proposito firmus, et lucens in virtutibus. *Jaspidis*. Durus est lapis hic, et viridis: sic Ecclesia nitet fide, et in ea firmata est.

VERS. 12. — *Murum*. Id est Christum defensorum, qui magnus in Sion, altus cum Patre. Vel intellige defensores aliorum, qui sunt magni in vincendo alios. Alii ne vincantur, id est, apostolos vel prophetas, vel angelos veritatis nuntios. *Portas duodecim*. Id est, patriarchas, per quorum exemplum alii ad fidem introducuntur. Vel portæ, apo-

stoli, qui alios introducunt in Ecclesiam. Angeli, id est, subditi qui perfecte instructi in loco angelorum sunt substituti. Numerus portarum duodecim, quæ per quatuor mundi partes sub ternario comprehenduntur, ad mysterium pertinet duodecim apostolorum, per quos fides Trinitatis diffunditur per orbem quadripartitum. *Nomina inscripta*, etc. Id est, memoria sanctorum Patrum veteris legis est in apostolis, quia quod illi prædixerunt futurum, hi docent completum. Vel omnes gentes in fide apostolorum et dilectione eorum sunt positæ. Unde: *Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris* (II Cor. III).

VERS. 15. — *Ab oriente portæ tres*. Oriens, Judæi: a quibus sol justitiæ ortus est, et in his portæ tres, quia in his primum fides Trinitatis, nuntiata ab apostolis et a prophetis. Aquilo, frigidæ gentes: quæ post Judæos crediderunt. Ab austro, id est a claritate fidei, quæ est ab adventu Christi. Ab occasu, id est ab ultima ætate mundi quæ per Eliam et Enoch fidem Trinitatis recipiet.

VERS. 14. — *Murus*. Id est, fides Christi qua munivit ipsam civitatem, habet duodecim patriarchas, per quos fundatur, quia illi primi hanc fidem tenuerunt, et in illis innituntur quicumque ad fidem accedunt. *Et in ipsis duodecim*. Quam fidem isti tenent, illi venturam intellexerunt, et prænuuntiaverunt.

VERS. 15. — *Et qui loquebatur mecum*. Vidi civitatem istam ita munitam et ornatam, et non omnes ibi vidi æquales inter se: sed unumquemque perfectum pro modo suo. *Mensuram arundineam auream*. Id est, divinam Scripturam Dei sapientia compositam, quæ tangit et illustrat corda fidelium. *Ut metiretur civitatem et portas ejus*. Id est, secundum mensuram daret etiam minoribus intelligentiam ipsarum Scripturarum.

In quadro posita est. Quatuor latera, fides, spes, charitas, operatio, quæ sunt æqualia, quia quantum quis credit, tantum sperat. quantum sperat, tantum diligit: quantum diligit, tantum operatur. In quadro ergo, quia robusta fide, longanimis spe, ampla charitate, efficax opere. Vel quatuor latera sunt quatuor principales virtutes, quarum una non debet aliam excedere. In homine ergo est prudentia appetendi boni et vitandi mali, quam sequitur temperantia, ut a voluptatibus homo se retrahat: post hæc est fortitudo, ut quod intelligit, operetur: dehinc justitia, ut sic suos actus temperet, ne nimis justus vel sapiens sibi videatur. *Per studia*. Stadium est locus et cursus et mensura, et octo faciunt milliare, notat autem tendentes ad bravium.

Duodecim millia. Hi perfecti sunt in fide Trinitatis ex quatuor mundi partibus.

VERS. 17. — *Mensura hominis*. Juxta litteram sanctus Joannes ostendit angelum apparuisse sibi in specio hominis, ut aperte denotet eum qui significabatur verum angelum, id est Filium Dei, et verum hominem fuisse.

VERS. 18. — *Et erat*. Dixerat in hac civitate esse

muros et portas et fundamenta, et ipsos inter se, alios majores, alios minores, hic exsequitur qualis sit murus et qualis ipsa civitas et fundamenta et portæ. *Structura muri ejus ex lapide jaspide*. Id est, si aliquis sit ad hoc instructus ut sit defensor aliorum, hoc habet ex fide quam firmiter tenet et prædicat, quam Jaspis viridis significat, ut sit defensor aliorum. *Aurum*. Sapientiam denotat aurum; vitrum autem fidei puritatem, qua ore promittit quod corde credit.

VERS. 19. — *Jaspis*. Viridis est hic lapis, et ideo virorem fidei immarcescentem significat. Vel *jaspis* est sanctorum fides non marcescens, sed semper in operis virore perseverans.

Sapphirus. Similis est sereno cælo, qui percussus radiis solis ardentem emittit fulgorem; significat autem altitudinem spei sanctorum quorum conversatio in cælis est, qui et a vero sole innovati ardentius æterna quærunt, et alios quærere docent, dicentes: *Nostra conversatio in cælis est* (Phil. III). *Chalcedoni*. (BED.) Colorem pallentis lucernæ hic lapis habet: fulget, etc., usque ad peccatores et fragiles ad se trahunt sibi que conjungunt.

Smaragdus. (ID.) Quartus nimis viriditatis super omnes herbas et frondes, adeo ut etiam, etc., usque ad quarta dicitur fides propter quatuor Evangelia.

VERS. 20. — *Sardonyx*. (ID.) Quintus tricolor, niger in imo, candidus, etc., usque ad quod quinque sensibus agitur, quinta dicitur.

Sardius. Sextus sanguinei coloris unicolor, martyrii gloriam significat. Sextus quia sexta feria crucifixus est Christus. Vel *Sardius* rubræ terræ habet speciem, significat sanctos qui licet cum mentis sublimes intellectu, tamen fragilitatis suæ recordantur attendentes se filios Adæ, qui rubra terra dicitur, qui sexta die factus est, unde et *sardius sextus* indicitur.

Beryllus. (BED.) Octavus est prædicantium operatio. Lucet beryllus, etc., usque ad cura terrene administrationis ad pallorem activæ vitæ redeuntis.

Topazius. Nonus ponitur hic lapis, quia rarior et pretiosior, et habet duos colores ex auro et ætherea claritate, maxime lucens cum splendore solis tangitur, superans omnium gemmarum claritates, in aspectum suum singulariter provocans aspicientes, quem si plus polis, obscuras: si naturæ relinquit, clarior est: et nihil est charius regibus inter divitias. Contemplativam vitam significat, quam sancti reges omnibus operum divitiis et gemmis virtutum præferunt et in eam maxime aspectus suos dirigunt, et tanto amplius, quanto frequentius divina illustrantur gratia. Ex interna charitate color aureus, ex dulcedine contemplationis æthereus, quæ ex atria sæculi semper obscurascit, vix enim potest quis simul doloribus attingi, et tranquilla mente cæli gaudia intueri. Vel si polis, quod si dignitatibus sæculi honoras eos, et ornas, obscuras: quia contemplationi minus vacant, vel minori meritis fiunt. *Et sicut* in octavo est activa vita, sic in nono contemplativa quæ est angelorum, quorum sunt novem ordines.

Dicunt quidam quod omnium lapidum colores habet, unde et nomen habet, quia pan, id est omne. Et invenitur in insula Ægypti, quæ dicitur Topazon, significat sanctos omnibus coloribus virtutum fulgidos.

Chrysoprasus. In India nascitur viridis aureæque mixturæ. Quidam etiam purpureus cum guttis aureis, significat eos qui virorem æternæ patriæ charitate merentur, et aliam purpuream martyrii ostendunt, et quia exemplum Domini sequuntur, in India, id est, prope ortum solis sunt, et cum Christo regnare expectant. In denario numero sunt, decalogus impletur per dilectionem, quæ non finitur. Igitur in chryso-praso opus martyrii signatur et præmium. Chryson, aurum : prasos, porrum dicitur.

Hyacinthus. Undecimus est hic lapis, cum acre mutatur in sereno perspicuus, in nubilo obscurus, significat discretissimos doctores omnibus qualitatibus, moribus, ætatibus, intellectibus se contemperantes.

Amethystus. Duodecimus lapis est purpureus, mixto colore violæ et rosæ, quasdam flammulas de se effundens. Purpureus color, significat cœlestis regni habitus, angelicæ societatis principatum ad quem venturi sunt sancti. Viola humilem sanctorum verendum cum odore bonæ operationis. Rosa pretiosam mortem martyrum, qui non modo inter se, sed etiam ad inimicos et persecutores flammam charitatis emittunt. Significat igitur amethystus cœlestis regni semper memoriam in cordibus humilium, et illam egregiam virtutem, ut etiam pro inimicis orant, et de salute eorum curent, quæ est virtus virtutum. Colorum varietas virtutum multiplicitas.

VERS. 21. — *Et duodecim portas.* Quasi dicat : Dixi esse duodecim portas, et cum ita sint duodecim illæ portæ, id est prophætæ introducentes ad fidem Trinitatis ex quatuor mundi partibus. *Per singulas*, id est, per instructionem singulorum; *sunt margaritæ*, id est, imitatores eorum, qui de quacunque parte mundi ad fidem Trinitatis vocentur, sunt splendidi virtutibus. *Singulæ portæ*, etc. Quasi dicat : Ad hoc ut essent portæ, oportuit esse margaritas. *Platæ civitatis aurum.* Id est sapientia, vel claritate pleni, mundi a criminali macula. *Vitrum per lucidum.* Id est nullas sordes in se celantes. Vel quia possunt mali in operibus nequitiam suam, velut in speculo, cognoscere.

VERS. 23. — *Non eget sole.* Hic sancti egent ad servitium sole et luna, ibi non : Deus enim plene illuminabit eos. Vel, *non eget sole, neque luna*, id est majoribus vel minoribus prædicatoribus.

VERS. 24. — *Et ambulabunt.* Tanta erit lux in futuro, quod usque ad finem mundi, *ambulabunt gentes*, id est promovebuntur de bono in melius. *In lumine.* In spe hujus luminis, vel per lumen, vel per lucem, vel per radios cognitionis ejus. *Reges terræ.* Id est illi majores qui regunt terrenitatem suam et aliorum.

VERS. 25. — *Et portæ.* In præsentem aliquando subtrahitur prædicatio, ne fures intrent et conculcent

dum nox est, id est locus insidiarum : sed quia ibi dies perpetua, omnis timor auferetur.

VERS. 26. — *Afferent.* Ad similitudinem victorum qui spolia in suas urbes ferunt.

VERS. 27. — *Non intrabit in eam.* Dicta honestate civitatis, ne quisquam falsus frater ad aliquem horum graduum perlingere præsumeret, determinat qui sunt intraturi, qui non.

CAPUT XXII.

VERS. 1. — *Et ostendit.* Postquam situm civitatis, dignitatem ejus, et muros et fundamenta ostendit, describit refectionem quam Deus civitati præbuit, et in præsentem, maxime in futuro. In præsentia Deitatis vel imitatione vitæ Agni, qui proposuit nobis in se exemplum. *Fluvium.* Id est aquam fluentem, id est æternam beatitudinem. In specie aquæ notatur ablutio baptismi, qua ad istam beatitudinem pervenitur. *De sede Dei.* Id est de illis in quibus principaliter sedebit Deus, quia in illis maxime est, et per instructionem eorum minores coronabuntur.

VERS. 2. — *Et ex utraque.* Circa flumen, id est, in hac vita habemus *lignum vitæ*, id est corpus et sanguinem Christi, in quibus reficimur ultra flumen, id est, in futuro habebimus ipsum præsentem. Vel per circa flumen, accipiamus tempus ante baptismum, per ultra, illud quod fuit post baptismum, ut denotemus fideles et in veteri et in nova lege salvatos per Christum, quod significavit Moyses qui duxit filios Israel usque ad flumen Jordanis, et Jesus filius Nave, qui de flumine Jordanis duxit eos in terram promissionis. *Lignum vitæ.* Quasi dicit : Ipse refectionem dat, ipse etiam dat eis qui pararent eos quibus ipse reddat.

Fructus. Id est prophetas et apostolos in fidem Trinitatis per quatuor mundi partes fructificantes. *Et folia ligni.* Quasi dicat : Et quod Christus reddet fructum, hoc erit sic, quod apostoli, et post eos alii etiam spargent folia ipsius Christi.

VERS. 6. — *Et dixit mihi.* Sicut in principio posuit commendationem visionis, sic etiam jam ad ultimum ponit. *Dominus.* Et bene debes credere, quia ille qui in potestate habet dona Spiritus sancti, per quem locuti sunt omnia prophætæ quæ dixerunt. *Angelum suum*, etc. Sicut angelus Joanni, sic Joannes commendat discipulis suis : quasi dicat : Non propter me facta est hæc annuntiatio mihi, sed ut vos mihi credatis.

VERS. 8. — *Et postquam audivissem, et vidissem.* Hic dat nobis intelligere, quod pro his in veneratione debemus eum habere, nec tantum eum, sed Deum adorare, et per observantiam verborum libri, purificationem angelorum consequi.

VERS. 9. — *Et fratrum tuorum*, etc. Non sunt a munere prophetiæ alieni putandi, qui habent gratiam interpretandi : ut Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, etc.

VERS. 11. — *Qui nocet, noceat adhuc.* Quia posset objici quod malum esset prophetare malis, cum

gravius essent inde puniendi, dictum est sibi, ne ideo A cesset, quia justum est.

VERS. 14. — *Beati qui lavant, etc.* Quia dixerat : Nocens noceat, sordens sordescat, ne aliquis malus diceret : Cum sim malus, quare me poeniteret ? dicit. Non solum beati sunt qui majorem respuunt persecutionem, sed etiam illi qui contaminaverunt stolas suas quas in baptismo acceperunt, si deinde laverint eas, et eos peccasse poeniteat.

VERS. 16. — *Ego Jesus.* Commendavit Joannes librum, per angelum, per sui dignitatem, modo etiam per auctoritatem ipsius Christi. Quasi dicat : Omnes audientes sciant quod ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc. *Stella splendida.* Clara stella, id est, magna charitas annuntians diem, id est futuram beatitudinem, per meam resurrectionem in mane factam

VERS. 17. — *Et spiritus, id est Trinitas, quæ pro puritatis excellentia spiritus dicitur : Et spiritus et sponsa dicunt, etc.* Hic etiam subdit testimonium Trinitatis et fidelium, quasi : Ideo debetis recipere, quia spiritus et sponsa, etc. *Et qui sitit, veniat.* Non tamen quilibet, sed ille tantum veniat, qui sitit : id est credere desiderat. *Qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.* Et non est labor, quia sola voluntas sufficit.

VERS. 18. — *Contestor enim, etc.* Postquam commendationem posuit per se, per angelum, per Christum, per Trinitatem, per fideles; qui quosdam sciebat esse in Asia qui pro suis erroribus fovendis aliquid adderent vel demerent, supponit excommunicationem.

VERS. 21. — *Gratia Domini nostri Jesu Christi.* Consummatio apostoli in verbo Christi.

WALAFRIDI STRABI

FULDENSIS MONACHI

EXPOSITIO IN VIGINTI PRIMOS PSALMOS.

(Pez., Thes. Anecd. nov., tom. IV.)

PEZII MONITUM PRÆVIUM.

« Apud Augienses nostros occurrit Walafridi abbatiss Expositio in psalmos septuaginta sex, incipiens a primo in hunc modum : *Omnis Scriptura divinitus inspirata Veteris ac Novi Testamenti ad imitationem Mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi, etc.,* tomus alter amissus videtur. » Huc usque Joannes Mabillonius tom. IV Analectorum, pag. 633. Cujus auctoritatem secutus nullam non operam apud clarissimos Augienses nostros dedi, ut hanc Walafridi sui viri sæculo IX doctrina et virtute longe celebrissimi Expositionem, e tenebris erutam, benevole mecum communicarent. Qua in re viros doctos et diligentes eo indulgentiores ac promptiores habui, quo certiore spem conceperunt futurum ut eo labore suo non nihil catholicæ Ecclesiæ commodaretur. Itaque integram omnium septuaginta sex psalmorum Expositionem, scite ac emendate descriptam, curante rem omnem cl. ac eruditissimo D. P. Aproniano Hueber. priore Mereraugiensi, ad me miserunt, qui celere ejus in meo Thesaurio editionem amicis addixeram. Nec sententiam unquam mutassem, nisi opere probe discusso deprehendissem nucleum et medullam Walafridianæ commentationis jam pridem in Glossa ordinaria, quæ itidem Walafridum Strabum auctorem habet, eruditis exhibitam fuisse. Ne igitur viris doctis, qui me aliunde in propinandis theologicis non nihil partiore esse cupiunt, gravior essem, decrevi non nisi primorum viginti psalmorum expositionem, velut in reliqui operis specimen meo Thesaurio inserere. Quod si qui viri eruditi majus ex hoc specimine discrimen inter Walafridianam psalmorum expositionem et ordinariam in eisdem Glossam animadvertierint quam ego adverti, censeantque operæ fore pretium, si eadem ratione reli-

C quorum etiam psalmorum explanatio promulgetur : iis tanto promptius morem in sequentibus voluminibus geram, quanto æquius est, ne tantus Augiensium amicorum labor, communi commodo et usui destinatus, omnino depereat.

IN PSALMUM PRIMUM.

VERS. 1, 2. — *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit : et in cathedra pestilentiae non sedit. Sed in lege Domini, etc.*

Omnis Scriptura divinitus inspirata Veteris ac Novi Testamenti ad imitationem Mediatoris Dei et hominum, hominis Christi Jesu fideles invitat, ut per imitationem ad similitudinem ejus pervenire mereamur. Sicut ipse ait : *Si quis mihi ministrat, me sequatur ; et ubi sum ego, illic et minister meus erit.* Ita apostolus atque evangelista Joannes : *Charissimi, ait, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus : scimus quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Sic ergo et hic primus psalmus docet credentes, ut auctorem et largitorem veræ beatitudinis sequantur, declinando a malo, et faciendo bona, ut perveniant ad similitudinem ejus, et fiant *tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum.*

Perfecte autem declinat a malo, qui nec delectatur in corde, nec agit in opere, nec alios docet, u'